

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a. sz.

Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ,

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 16 kor.

Félévre 8 „

Negyedévre 4 „

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Görcsöni-Friedreich ur, mint honmentő.

Igaz lélekkel mondom, hogy nem szívesen foglalkozom a Görcsöni-Friedreich-féle nemzetmentő elméletekkel. Én nemcsak hogy nem vártam orvoslást a fővárosi tanácstól ebben az ügyben, de nem is kívántam. Ezek a Görcsöni-féle antisemitáskodások uraságoktól levetett, elkopott frázisok, amelyek talán azért hatnak kissé élénkebben, mert a néppárt és a kath. klerus patronanciája mellett látnak napvilágot. Ha Görcsöni-Friedreich ur az „a lánglelkű író, az az isten-áldotta szellem“, akire a magyar katolicismusnak szüksége van, ez a magyar katolicismusnak a belső ügye. Furcsa mindenesetre, hogy a Görcsöni-féle laposságokra szorult a katolicismus. Én azonban annyira hive vagyok a szabadságjogoknak, hogy még a piszkolódásra és az ostobaságra való szabadságot sem tagadom meg senkitől. Azután miért haragudjam én a szemetes kocsi? Ennek az a célja, az a rendeltetése, hogy elvigye a szemetet. Nem nézi, hogy kitől kapja — csak szemét legyen. Azt sem bánom, hogy Görcsöni urat ezért úgy üdvözlük, mint a megváltót. A koalíciós világban respektálni kell az üdvözlések szabadságát is.

Talán külön megbízatása van Görcsöni urnak erre a szerepre, a melyért talán jól megfizetik is. A középiskolai tanárra pedig ráfér egy kis mellékkereset. Kiki azon módon tesz erre szert, amely rendelkezésére áll. Bármennyi rosszat tesznek is tehát a zsidók ebben az országban, azt az egy jót Görcsöni ur mindenesetre nekik köszönheti, hogy mellékkeresethez, dicsőséghez juttatták. Nélkülök Görcsöni ur talán soha egy egyszerű bővített mondatot sem irt volna le és ime most apostolkodik, megmutatja a világnak, hogy a keresztény szeretetnek fogai is vannak. Elvárom, hogy mint keresztény hős ő fogja üdvözölni a zsidókat, akik megteremtették az ő országos hírnevét. Hiszen általuk valóságos modern Lancelot-vá lett.

Nem tréfa-dolog az, amit itt mondok. Ha par excellence katolikus intézet tanára kifogá-

solná például a zsidók nagy számát a katolikus intézetekben, hát biz Isten érthető volna a dolog. De, ime, ezek az intézetek, ahol nagyon szép számmal vannak zsidó ifjak, nem panaszkodnak. Soha el nem muló hálával gondolok vissza a győri bencés gimnáziumra, ahol nyolc évet töltöttem. Magyarország mostani hercegprimása volt az igazgatónk. Valamennyiünk rajongó szeretete vette őt körül. Engem, a Görcsöni ur szerint, arrogáns, piszkosfülű zsidógyereket ez az igaz ember, Istennek ez a nemeslelkű papja éveken át ruházott. Pedig sokan voltunk zsidók. Azok a papnövendékek, akikkel együtt jártunk, ma már bizonyára előkelő állásokat töltenek be egyházuk szolgálatában. Tőlük kértem, nem testvéri szeretettel szerettük-e egymást? Éreztünk mi egymás iránt gyűlöletet? Dehogy éreztünk! Igaz ember, igaz keresztény volt a vezérünk, volt a mesterünk. Egyformán tűzbe mentünk volna érte valamennyien. Talán ha Görcsöni lett volna a professzorunk, rájöttünk volna arra, hogy nekünk egymást gyűlölni dukál és az ő vezetése alatt, ha a zsidógyerekek naponta rozmaringba fürdöttek volna, mégis piszkosfülűek lettünk volna. Erről Görcsöni ur tán nem is tehet, amint nem tehet róla a szemétkocsi, hogy mindenki a maga szemetjét dobja bele és minden szemétté válik, amit beledobnak.

Amit Görcsöni ur tesz, és ahogy teszi, ez már a pathológiába tartozik. Itt kár kritikai mértéket alkalmazni. Mert kértem szeretettel, írja ezt egy olyan ember, akinek helyén van az esze?

„Csak a budapesti intézetek növendékeinek számát adtam össze s az eredmény az, hogy 20 intézetben összesen 9684 fű tett vizsgát s ezek között 4354 volt a katolikus, 1293 a protestáns s 3906 a zsidó, ami százalékban kifejezve 44·96% katolikust, 13·37% protestánst és 40·33% zsidót jelent. Jól tudja mindenki, aki valaha zsidó fiukkal telített iskolákban megfordult, hogy mi az értelme ennek a 40 százaléknak. Arrogancia, neveletlenség, rendetlen ruha, piszkos kéz és láb, nagy összetartás, kereszténnyfáló öntudat, szolgálatkészség, ravasság, szorgalom és kitartás. Olyan tulajdonságok, amelyek együttvéve egyeseknek biztosíthatják és biztosítják is a boldogulást, de egyuttal okvetlenül társadalomellenes, robbantó és kiélt szerepre utalnak.“ (Alkotmány, 1908 aug. 11.)

Itt nem fegyelmi után kell kiabálni, hanem orvos után szaladni. Istóczy a megmondhatója, hogy a Görcsöni-féle emberek szóról szóra ugyanezt mondták, mikor zsidó gyerek csak elvétve volt a középiskolákban. Ez a lánglelkű író tehát a kérődzők közé tartozik, akinek megvan a szabadsága a maga ostobaságához. Ne bántsátok az ószerességek lánglelkű apostolát. Huncut, aki el akarja rontani üzletét. Sőt felhivom ezennel mindazokat, akik a híres „tizenkét röpiratot“ eltették, olvassák el újra, hogy első kézből élvezhessék mindazt, amit Görcsöni uram fölmelegítve tálal eléjük.

Vagy tessék figyelemmel elolvasni azt a zagyvaléket, amit ez a „hatalmas“ acéltoll az „Alkotmány“ július 7-iki számában az őt üdvözlő katolikusok elé tálal, és azután mondja meg az utolsó nebuló, akit Görcsöni ur — nem tudom mire — tanít, hogy ugyan hányszor hallotta már ezeket az „igazságokat“:

„Ahelyett hogy elővennők az operáló kést és erélyes rendszabályokkal vetnénk gátat a nemzet beteg teste elüszkösödésének, az emberek egyenlőségéről szövünk esetlenül alkalmazott teoriákat. Sokan a felebaráti szeretet elleni vétéknek nézik a testünket, lelkünket megrontó idegen elemnek természetes ösztön-parancsolta kioperálását. Veszedelemnek tartjuk mértéktelen elszaporodásukat, mert egy tőlünk idegen, bennünket meg nem értő, velünk nem azonosuló és nem is azonosulható népelemről volna szó. Nem a zsidót, hanem azt az idegent látjuk bennük, mely amint eddig mindig megfeküdt, ezentul is örökké csak megfekszi a nemzet gyomrát, akadályozza erőinek kifejlését és Széchenyi Istvánként mindig az a ténta marad, mely tönkreteszi, elrutitja a nemzeti egység tiszta vizét.

Egy gondolatunk sem sugalja, hogy a zsidóság hitványabb vagy rosszabb nemzetiség volna a keresztény magyarnál, aminthogy a botanikus szemében a fagyöngy éppen olyan szép növény, mint a legnemesebb almafa és a zoológia szerint a takonykór bacillusa éppen olyan érdekes élőlény, mint a legszebb angol telivér — csak egymással kapcsolatba ne kerüljenek.

Az idegen elemektől megszállott nemzet hasonlatos az üszögtől megtámadott vetéshez, a fekete rothadással sujtott szőlőtőhöz — s csapnivaló ostoba fráter az a gazda vagy az a vincellér, aki ölbe tett kézzel nézi, miként pusztítják el vetését, miként szüretelik el előle borát ezek a nagyító üveg alatt s botanikai szempontból ugyancsak érdekes teremtmények. Budapest közoktatásügyének statisztikája a pusztulásnak ugyanazt a szomorú képét mutatja, mint az élősdiektől megtámadott gyümölcsös, a filloxerától elsárgult szőlő, vagy a nehéz betegségek bacillusai által aláásott egészségű, egykor dőlceg férfi. Már most az a kérdés, mit akarunk inkább. Erős, egészséges, idegen elemek által fejlődésében meg nem akasztott, gondolkodásában, erkölseiben meg nem rontott társadalmat, vagy pedig viruló gyűjteményt a feloszló tetemen tenyésző élősdiekből. Ha az előbbihez huzunk, **a legerősebb eszközöktől sem szabad visszariadnunk** a közoktatási statisztika adatainak megváltoztatására.“

Közzétettük ezt a görcsöni betyárkodást főképpen azért, mert gróf Apponyi Albert egy interviewolónak azt mondotta, hogy nem olvasta Friedreich tanár ur cikkeit. Hadd gyönyörködjék

a tanárjában, aki sokalja az iskolába járó gyerekek számát és aki azt állítja, hogy a tanítás alatt a keresztény gyerekek megüszkösödnek a zsidóktól. Már pedig Görcsöni uramnak ezt tudnia kell, mert ő a kertész és az ilyen kertésznek a gondjaira a kertet bizni nem szabad. Ez nem tudja, hogy az üszög benne van a csirában, hogy ezer évig lehet egymás mellett a keresztény magyar és az idegen-zsidó palánta egymástól soha sem üszkösödnek meg, hacsak az egyik már magával nem hozta a világra a betegségek bacillusát. Mennyi laposság! Minden gamin, ha már egyéb nem jut eszébe, bacillusokkal operál, üszöggel és takonykórral. — Itt van kegyelmes miniszter ur, okuljon belőle. A világért se indítson azonban ellene fegyelmi vizsgálatot. Olyan ember, aki a nemzetet üszögtől, takonykórtól, bacillusoktól, akarja megtisztítani, nem érdemel fegyelmit. Ellenkezőleg, szólítsuk fel, hogy mondja meg nekünk, miképpen akarja a műtétet végezni és mely eszközök által. Talán sikerül az ő lángszavának kivinni, hogy a főpapok és főurak, akik valamikor ezredeket állítottak a nemzet rendelkezésére, most keresztény fuezredeket küldenek a maguk költségén az iskolába, hogy megváltozzék a takonykóros statisztika. Ki tudja, nem-e az operációnak ez a módja lebeg Görcsöni ur szemei előtt. De az ilyen nagy koncepcióju egyén mindenesetre mondja meg gyógykezelésének titkát, hiszen az „Alkotmány“-ra rábizhatja. Azzal a nemzetnek nem sokat használ, ha a bajt diagnosztizálja, — orvosságot kérünk — különben esztendőre lánglelkének ugyanazon frázisaiból lesz kénytelen egy cikk ereje és áráig hazafiui bánatát az „Alkotmány“-ban felhigitani.

Elküldjük gróf Apponyi Albert urnak Görcsöni ur diagnózisát, talán maga mellé veszi a néppárt apostolát, hogy a Barkóczy-féle arcanumok mellett a Görcsöni-féle bacillusok és egyéb jók is működjenek közre közoktatásügyi politikánkban.

Fleischmann Sándor dr.

A nagy embervásár.

* * Semmi kedvünk hozzá, hogy a kívándorlási panamával gyanúsítottak ügyét az Andrássy gróf beszéde után védelmünkbe vegyük. A kívándorlás körül Hencz Károly képviselő olyan dolgokról rántotta le a leplet, amelyeket egy-egy parlamenti beszéddel nem lehet elintézni. Ha azok az adatok, melyeket a néppárti képviselő összegyűjtött, igazak, úgy valóban hallatlan állapotok uralkodnak azon a téren, melyen a nemzet legvitálisabb érdekei forognak kockán. Ha igazak azok az adatok, úgy méltán követelte Hencz Károly a teljes purifikációt, mert valóban tür-

hetetlen, hogy egyesek vagy társaságok anyagi hasznának a nemzet legféltettebb érdekei essenek áldozatul.

A kivándorlás lebonyolításával foglalkozó részvénytársaságokat azzal a gyanuval illették, hogy a kivándorlókat tömegesen csak azért csábították a magyar föld elhagyására, hogy szerződésileg kikötött sápjuk mentül nagyobb összegre rugjon. Arról van szó, hogy Magyarországot hét év alatt 1.300.000 ember hagyta el, s ennek a példátlanul nagy kivándorlásnak a fejenkénti sápra dolgozó közvetítő társaságok lennének az okai. Ez az a nagy embervásár, amelytől napok óta lázban van a politika, s valóban, ez a leleplezés megdöbrentően kell hogy hasson mindazokra, akik gazdasági erőink fogyatkozását aggódo szemmel nézik. Régóta tudjuk, hogy az amerikai kivándorlás méretei az összes országok között hazánkban a legnagyobbak, s évek óta minden gazdasági tényező azon dolgozik, hogy a kivándorlók számát apaszsa.

A tapasztalat mégis azt mutatja, hogy a kivándorlás nem csökken, hanem emelkedik. Jól tudjuk, s tudja mindenki, aki a kérdést komolyan veszi, hogy ennek mélyreható gazdasági okai vannak, azt sem mi fedeztük fel, — hiszen a kivándorlás főfészkei is tanúság erre — hogy a latifundiumok és holtkézi birtokok a legerősebb faktorai a kivándorlásnak. Ausztriától függésünk, tőkéink szegénysége és iparunk fejletlensége, a munkabérek alacsonysága és a munkaalkalmak szűk volta mind komponense ennek a veszedelmes társadalmi és gazdasági nyavalyának, s hibás benne a parlament, hibás a kormány és hibásak törvényeink, anélkül, hogy egyesek bűnéül lehetne felróni a szörnyű betegséget. Pedig hét év alatt a szó valódi értelmében megtizedelte a kivándorlás nemzeti munkaerőnk, s ezt a csapást különböző idegen elemeknek — Európa minden tájáról — beözönlése csak súlyosabbá tette.

Ha tehát ennek a nemzeti szerencsétlenségnek a felsorolt motivumokon kívül egyéb okát is lelte valaki: gondosságáért elismerést érdemel és ha erkölcstelen üzelmekre bukkant, ha a nemzet ellen elkövetett bűnöket akar megtorolni: minden illetékes állami és társadalmi tényező támogatását jogosan igényli.

Nekünk tehát Hencz Károly törekvése csak szimpatikus lehet s buzgalmát őszintén tudjuk méltányolni. Annál méltatlanabbnak kell azonban találnunk a néppárti ujságnak azt a kirohanását, melylyel Hencz Károly fellépését eléktelenítette. Természetesen megint az „Alkotmány“-ról van szó, mely a kivándorlási botrányt is sürgősen a zsidók nyakába varrta. Zsidó ügyet csinált ebből is, mint

minden szennyes dologból a magyar közéletnek, s ezuttal éppen annyi igazsága volt, mint minden más esetben.

Egyelőre csak arra akarunk rámutatni, hogy az „Alkotmány“ a gyanusított részvénytársaságok igazgatóinak listáját közölte s miután ebben a listában van zsidó is, tehát nyomban kijelentette, hogy az egész panamát a zsidók csinálták, akik ilyen meg amolyan erkölcstelenek. Hát érdemes annak a három részvénytársasági listának a szemébe nézni. Kiderül ugyanis, hogy a meghurcolt igazgatósági tagok között 24 született keresztény — nagy része mágnás —, 8 kikeresztelkedett zsidó — köztük Lánchy Leó is — és 16 zsidó ember akad. A tulnyomó többség tehát éppen nem zsidó. Mert azt csak nem akarja mondani az „Alkotmány“, hogy a kikeresztelkedettek is zsidók. Hiszen a keresztviz lemosott róluk mindent, ami bennük valaha más is volt, mint keresztény. Legalább így tanítják.

Tehát az egész heccet épp úgy nevezhette volna a cikkíró katolikusnak, protestánsnak, mint zsidónak. De miért éppen csak és kizárólag zsidónak? Hát mi köze az egészhez a magyar zsidóságnak? Kap a kivándorlás percentjeiből valamit a zsidóság? Áll azoknak az üzelmeknek háta mögött valami zsidó intézmény? Talán a jeruzsálemi hitközség? Vagy a budapesti szeminárium, a tanítóképző, a pozsonyi jesiva? Van abban az egész üzletben egy fillérje is a „magyar zsidóság“-nak? Micsoda képtelen támadás ez már megint? Hiszen a kivándorlás lebonyolítása állami intézmény. Az államról pedig azt mondják, hogy katolikus. A kivándorlási közegeket az állam szervezte. A közvetítőket az állam fogadta fel. A percenteket az állam szabta meg. A felügyelőket az állam tartja. Hát miért nem ellenőriz az állam? Vagy az állam helyett is a zsidóság, mint olyan, ellenőrizzen? És végül az egész törvényhozás, melynek ez az ügy a hatáskörébe tartozik, zsidó? Hiszen ott ül a néppárt is!

Miért zsidó ügy hát a kivándorlási panama? Miért a zsidók az erkölcstelenek, mikor azon a listán egyik fényesebb nevű mágnás a másik mellett szerepel; olyanok is, akik a néppártnak nem egyszer már nagyon kedvesek voltak? Vaklárma ez már megint. Handabanda, amelyben a rosszakarát fujja a basszust. Tessék a saját háza előtt seperni mindenkinek.

Am ez az üldözési szenvedély vezet az igazi nagy embervásárra, amelyet pedig az „Alkotmány“ humanizmustól és politikai bölcseségtől csepegő retorikával bírál. Az az igazi embervásár, mikor egyesek pusztán a gyűlölet féktelen szavára hallgatva, minden kínálkozó alkalmat csak arra használnak fel, hogy a nemzet egyik felekezetéhez

tartozók ellen izgassanak, embereket, ártatlan polgárokat hurcoljanak meg, becsületükben gyalázzanak, munkájukban meggyanusítsanak, egzisztenciájukat döngessék — ok nélkül, gyűlölködve, belátástalanul. A zsidók elleni izgatás, a zsidók tönkretétele, ez az igazi embervásár, nem kisebb, nem kevésbé bünyös és nem kevésbé erkölcstelen, mint az a másik, a kivándorlás, mely egyébként szabályozható, de a zsidók elleni fenekedés, úgy látszik, korlátozhatatlan és mintha itt minden arra volna berendezve, hogy karriérhez, politikai érvényesüléshez, befolyáshoz és hatalomhoz az igazság és a zsidóság hátán vezessen az út!

Glosszák a hétről.

□ Nagy missziók: szép dolgok. Hát még ha titokban teljesítik őket. Barkóczy Sándor ilyen titkos apostola a gyönyörű misszióknak. Legalább a tény, ami előttünk fekszik, arra vall. Szó van itt, kérem, egy józsefvárosi kiseddóvó egyesülről, amely szép polgári intézmény volt sokáig. Amíg Barkóczy Sándort, tévedésből, vagy hogyan, elnökévé nem választotta. Attól a pillanattól kezdve azonban ez a világi intézmény kezdett egyházi jelleget öltetni. A dedó-nénik lassanként kénytelenek voltak eltávozni belőle, hogy átadják helyüket fehér főköttös apácáknak. Az egyesület régi tagjait, akik nem ebben az irányban óhajtották volna tovább vinni a kiseddóvást, eltávolították s végül az Egyesület legutóbbi közgyűlését már nem a Józsefvárosban, hanem a Belvárosban, ott is a katolikus körben tartották meg. Mindezek, ugy-e, egészen furesza dolgok. Pedig igazak. Mert egy lap jelentette és senki meg nem cáfolta őket. Ime, a magyar közoktatás, amelyet gyökerétől a koronájáig kezdenek megváltoztatni. A dedó az első fokozat, ahol a gyermeket apácák keze alá lehet vinni. Aztán jön az elemi, amelynek növendékeit már apró kongregációkba lehet gyűjteni. A középiskolásokról már gondoskodtak s az érettségi után várja az ifjú embert a Szent Imre-kör. Gyönyörű perspektíva. És lázító, aki ellene beszél. Mert mire tanítja a papos környezet e hosszú idő alatt a munkába vett fiatal lelket? Csak szépre, csak jóra. Csak arra, hogy ő is csak olyan ember, mint máshitű embertársa. Hogy evangélikust, unitáriust, zsidót meg kell becsülni, sőt szeretni kell. Noha ezért fölösleges az oktatást apacái és szerzetesi kezekbe letenni. Mert a civilek is kioktatták erre a gyereket. Valószínű, hogy most már másra van szükség. És ezt a mást szolgáltatják az új tanítóörök. Így aztán érthető, hogy Barkóczy Sándor lélekalászásra megy ki a Józsefvárosba és egy dedót egyszerűen átnyújt az apácáknak. Joga nem volt ugyan rá. Engedélyt senkitől sem kapott. De volt bátorsága és a harács-kirándulásokon mégis ez a legfontosabb. S ki vonja felelősségre érte? Akik valami mozgalmat indítanak, mint végső fórumhoz eljutnának a közoktatási ügyosztály fejéhez, Barkóczy báróhoz. Aki pedig valószínűleg nem fogja elítélni, amit Barkóczy, az apácák pártfogója, a privátember

cselekedett. Ennyi önmegtagadást Krisztus sem kívánna tőle. Egyéb fórum pedig ez idő szerint nincs Magyarországon.

*

A főiskolák, szegények, azok is szépen el vannak látva! Most csak a Műegyetemről számolhatunk be, mert onnan kaptunk panaszos levelet, amely siralmas viszonyokról ad hírt. A Műegyetem, amelyen régen észlelhetők efféle mozgólódások, kezd az antisemita ifjuság legerősebb fellegvára lenni. A Szentimrések vannak uralmon és a rajztermeken ilyen feliratok jelennek meg:

— Kutyaáknak és zsidóáknak tilos a bemenet!

Érdekes, mi? A magyar műveltség egyik melegágyában milyen okosak az emberek! De ifjuság: bolondság. Talán a feliratgyárosok a zsebkendőiktől még nem látják elég tisztán a világot. Hanem van a műegyetemnek rektora, minden fakultásnak van dékánja. Ő nagyságaiknak és ő méltóságaiáknak talán mégis tudniok kellene, mi történik a szent falakon belül. S ha a felírásokat nem is veszik észre, mert nem kötelesek az ajtókat inspiciálni, észre kellene venniök a verekedéseket, amik e felírások nyomán támadnak. Mert a Műegyetemen állandó már a keresztény-rajztermek és az emiatt való dulakodások intézménye. Zsidókat kinéznak, zsidókat inzultálnak, holott a hallgatóság igen nagy százaléka zsidó. S mert nem mindig hajlandó eltűnni az inzultusokat, hát háboruk támadnak. Mennyiben mozdítják ezek elő a Műegyetem rendjét, a tanulmányok komolyságát, egyelőre nem tudjuk. Csak arra vagyunk kíváncsiak, hogy a tanári kar, dekanátus, rektor, mikor értesülnek arról, amit évek óta tudniok kellene? Mert hogy az utcán keresztények és zsidók hajba kapnak és elpofozzák egymást ahhoz talán — szigorúan véve — nincs közük. De hogy bent a tudomány épületében matematika és geometria helyett felekezeti küzdelmek folynak, ez tán érdekli őket is. Hiszen — világosítsuk fel őket — nem is olyan borzasztó nagy urak, hogy e csekélységek fölött állanak. Professzorok és professzorkák: valamennyien törődhetnének a dologgal. Természetesen csak akkor, ha nem helyeslik a dolgokat. Ha helyeslik, akkor viszont ők nincsenek a helyükön. S akkor nemcsak az ifjuságot kell megrendszabályozni, hanem a tanári karnak is el kell magyarázni egyet-mást. Vajjon ki tegye azt? A kultuszminisztérium . . . Tessék nevetni.

*

Antisemita blokkokról beszélnek, aminek a magyar politikai életben kellene megszületnie. S mert már nagyon sok szó van róla, bizonyos, hogy meg is lesz. Ha nem ma, hát holnap. De benne van a lelkekben, hogy ennek az alakulásnak el kell jönnie. Hol ezt, hol amazzt emlegetik vezéreül. De sem ez, sem amaz nem tiltakozik e vezérség ellen. Kezd megtisztelő feladatnak látszani e méltóságnak betöltése. És mi várjuk, hogy a sok vajadás után jön az eredmény. Hiszen szükség van rá. A klerikális elemek most már minden pártot megméltelyeznek és mint a nyájban a kigyók, úgy foglalnak helyet ők mindenütt és az egész nyájat veszedelmessé teszik. Nem azért örülnénk a kiválásoknak, mert így az ellenségeink egy táborba tömörülnének. Noha ez is nyereségnek számít.

Hanem, mert a liberális programpartok talán visszatérhetnének a maguk tiszta liberalizmusához. És nem volnának klerikális függetlenségek, nem volnának reakciós alkotmánypartiak. S nem akadnának fekete balpartiak. Mert noha ez a pártocska töredék csak: mégis vannak köztük ilyen emberek. Szóval, üdvös volna a hamunak a lencsétől való szétsöprése. De nem hiszünk benne. A klerikálisok így, ahogy ma vannak, elosztva a pártokban, sokkal hatalmasabbak. Mert ma meg tudják bénítani a liberális munkálkodást. Akkor csak harcolhatnának ellene. S mert kisebbségben volnának, ennek a tannak csak teoretikus eredményei lehetnének. Ezt ők is tudják. És valahányszor sikerült megijeszteniök a világot tömörülésük hírével, mindannyiszor nem tömörülnek. Mert a tisztességes, nyílt fegyverekkel való harc nem nekik való. Ők jobban bírják a guerilla-küzdelmet. Az isten is arra teremtette őket, hogy bokrok és sziklák mögé bujjanak s onnan lövöldözzenek elő. Ugy hogy senkise lássa őket és védekezni ne lehessen ellenük. Hogy mit ér aztán az olyan politikai élet, amely megtüri magában ezeket a bokrokat és sziklákat, meg mögöttük a leselkedőket, az egészen más lapra tartozik.

*

Ki mondja, hogy a dorozsmai iskola összeomlásában felekezeti vonatkozások vannak? Hát mondta a váci püspök az iskolának, hogy düljön össze? Nem mondta. Vallási türelmetlenség az, ha a püspök nem enged új iskolát építtetni, mert a községre katolikus iskolákat akar erőszakolni? Nem. Ez csak harc a hitért. A harctéren egymással szemben állnak a váci püspök öméltósága és a dorozsmai hívők. A harctéren véres sebekkel fekszenek a gyerekek. De bolond, aki be nem látja, hogy a püspök még sem engedhet. Ő püspök és lehet, hogy a tizenhét dorozsmai gyerek közül egyikből sem lett volna még csak kanonok sem.

Zsidó képviselők.

‡ Zsidó képviselőkről irván, nem tudja az ember, hová tegye őket? Mifélek ők tulajdonképpen? Zsidók, akik történetesen képviselők, vagy csak képviselők, akik véletlenségből zsidók? Melyik minősíti a másikat, melyik az érték-meghatározó? A tevékenységük nem ad erről megbízható felvilágosítást, a vallásosságuk sem, amely merő passzivitás, pedig föltehető, hogy a felekezeti hovatartozásuk és a közéleti állapotuk között sokkal erősebb az okozati összefüggés, mint akárkinek másnak a hite és a foglalkozása között.

Rendes körülmények között nem szokás firtatni, hogy miféle hatások alatt alakult ki ennek, vagy annak a pozíciója. Az ember egyszerűen tudomásul veszi, hogy X. ur egyetemi tanár lett, vagy miniszteri tanácsos, vagy kuriai bíró, jól lehet, hogy X. ur zsidó. Ezekben a pozíciókban a felekezeti hovatartozásból nem erednek semmiféle kötelességek. A fizika alapelveit a zsidó tanár sem taníthatja másképpen, mint a keresztény tanár, a miniszteriumi akták elintézése sem változik meg a zsidó tanácsos keze alatt és az igazságnak a legfőbb fórumon való igazságos megállapítása szintén független az igazságosztó bíró felekezeti hovatartozásától. Amde

a képviselőnél másképpen áll a dolog. A képviselő az országos érdek mellett szolgálhat párt-, osztály- és felekezeti érdeket is, valamennyit természetesen úgy, hogy összeegyezteti őket a nemzet érdekeivel. Tudja is minden párt, minden osztály és minden felekezet (kivéven a zsidót), hogy kik az ő képviselői a törvényhozásban és kikre támaszkodhatik. És tudja minden képviselő is (kivéven a zsidót), hogy a felekezetéért és az osztályaért helyt állani mulhatatlan kötelessége. A Zselénszkyek és a Zichyek sohsem felejtik el, hogy ők katolikusok, a Tiszák sohsem felejtették el, hogy reformátusok. Bánffy sem felejtí el. Zsilinszky Mihály államtitkár korában sem hagyta volna megtiportatni a lutheránus felekezetet, pedig hát a felekezetük megvédelmezésére nem kaptak külön megbízatást és megválasztatásuk körülményeiben sem voltak olyan jelenségek, amelyek ilyen megbízatás csöndes föltételeit rejtették volna magukban. És ők mégis természetes kötelességüknek tartották, hogy a felekezetük érdekeit, tisztességét, becsületét az ország színe előtt megvédelmezzék. És ugyanezt teszi most is sok száz képviselő. Olyan lelkesedéssel, olyan minden más tekinteteket legázoló buzgósággal teszik, hogy ezért hárult a reakcionárius irányzat vádja a mai képviselőházra.

Csak a zsidó képviselők hallgatnak, csak ők tüntetnek hüvös tartózkodással, mikor az országgyűlésen megpiszkolják a felekezetüket, mikor megbélyegzik a főváros zsidóságát, mikor a közélet zülléséért a zsidókat teszik felelőssé. Hallgattak, mikor mindezt Polónyi tette. Nem akadt egy sem, aki oda kiáltotta volna a rágalmazónak, hogy hazudik. Egynek sem fájt a piszkolódás, holottan azt a részt, ami az általánosításból rájuk esett, nem háríthatják el ezzel a cinikus hallgatással. El sem lehet hinni, hogy ez a bosszútól lihegő beszéd fel nem forralta volna a vérüket, de inkább az önérzetüket áldozták fel, csak hogy ne azonosítsák magukat a zsidó-ügygyel, amely nem az ő ügyük és talán azért is, hogy a négyszáz és nem tudom hány kerületben el ne árulják a zsidó mivoltukat, mikor nekik már az is sok, hogy a saját kerületeikben tudják a nagy titkot.

Nyolcszázezer embert döbbsentett meg ez a vér-megtagadás és nyolcszázezer ember jutott arra a kétségbeejtő meggyőződésre, hogy neki nincsen szószólója a képviselőházban. Az utolsó falusi népszöveget több védelemre számíthat a magyar képviselőházban, mint a magyar zsidóság: az államháztartásnak legjobb adóalanyai, a magyar kultúrának legmegbízhatóbb és legfáradhatlanabb művelői és a magyar állameszmének a legmesszebb periferiákon is hűséges támaszai.

És mindez csupán azért, mert a zsidó képviselők nem tartják a „jóizléssel” összeegyeztethetőnek, hogy zsidó kérdésekben ők exponálják magukat.

Hát az izlés kérdése maradjon csak eldöntetlen. Arra nem lehet kényszeríteni senkit sem, hogy jó izlése legyen, de arra igenis lehet kényszeríteni, hogy teljesítse a kötelességeit.

Nos hát, ez most a kérdés: kötelessége-e a zsidó képviselőnek megvédeni a zsidó érdeket, vagy nem?

A zsidó képviselők azt mondják, hogy nekik nem kötelességük, őket nem azért választották meg, ők a magyar

nemzet képviselői, nem a zsidó felekezeté. Hát ez igaz. De vajjon a zsidó felekezet nem elszakíthatatlan része-e a magyar nemzetnek? És ha a képviselők kötelességüknek tudják, hogy sokszor *egy* ember érdekében is sikra szálljanak, nem kötelességük-e akkor sikra szállni, nyolcszázezer ember érdekében is?

Ez megint olyan kérdés, amire a képviselők szempontjából nehéz adni elutasíthatatlan igazságu feleletet. A kötelességek területén változók a felfogások, ha e kötelességeket valami bölcs elme nem öntötte olyan vasszerkezetű elméletbe, aminek a törvényessége felbonthatatlan.

Nem is azt kell nézni, hogy a zsidó képviselők mire kaptak mandátumot, hanem azt, hogy kiktől kapták. A megbízó levél ugy sem sorolja fel pontonként a képviselő kötelességeit és vannak olyan megbízások, amelyek olyan természetesek, olyan maguktól értetődők, hogy azokat pontokba foglalni senkinek sem juthatna eszébe.

A zsidó képviselők *nagy* részét olyan kerületekben választották meg, ahol nagy számban vannak zsidó választók és ahol az ő pártállásuk dönti el a választást. Munkácson, Miskolcon és egyebütt. De az nem mondható, hogy a megválasztott képviselők — egynek-kettőnek a kivételével — olyan nagy kaliberű emberek, olyan országosan elismert politikusok, hogy tisztán és kizárólag az egyéni értékük miatt választották meg őket és az még inkább nem mondható, hogy ekkora egyéni felkészültséggel megválasztották volna őket más kerületben is. Őket azért is választották meg, *mert* zsidók és *mert* a zsidó választók *azt hitték*, hogy a zsidó képviselőjük nemcsak akkor fogja megvédeni az érdeküket, mikor erre mint magyar állampolgárok fognak rászorulni, hanem akkor is, ha zsidó mivoltuk követeli ezt a megvédést.

Nem a mandátum határozza meg a zsidó képviselőnek a zsidók iránt való kötelességeit, hanem választóinak felekezeti hovatartozása csupán. Ez nem írott pragmatika, olyan csak, amit meg kell érezni. Ez a kötelesség ethikai kötelesség, amit nem szabadna félredobni olyan uraknak, akik kényesek a jóízlésükre.

De van még egy másik momentum is, amely mutatja, hogy mennyire kötelességmulasztók a zsidó képviselők, amikor a felekezetük ügyeit a törvényhozásban meg nem védik.

Azt mondják, a mostani rendszer reakcionárius. Való igaz, hogy a zsidók ellen irányul az áramlat. A nagy negyvennyolcas párt szögére akasztotta Kossuth Lajos liberális elveit. De azért bizonyos, hogy a sok száz között van egy pár képviselő, aki komolyan veszi mindazt, amit az egyenlőség gondolata egy fogalomba kapcsol. Ezek még ma is tudják emelkedettebb szempontból megítélni az ország ügyeit és ezek nem maradnak közömbösek olyan esetben, mikor nyolcszázezer ember becsületét vagy más igazolt érdekét tépázza meg a lelketlenség. Ezek ilyen esetben bizonyára felszólálnának és a felháborodás, amely kifejezésre jutna a felszólalásukban, elsöpörné a fórumról a rágalmazókat. Ámde ezek nem szólhatnak fel és őket igazán valami ethikai érzés kényszeríti a tartózkodásra. Nekik arra kell gondolni, hogy vannak zsidó képviselők, akik *hivatottabbak*, hogy ilyen esetekben exponál-

ják magukat, mint ők, akiknek a szerepe a hivatlan prókátor szerepére hasonlíthatna.

Ime, a zsidó képviselők miatt még azok sem állhatnak szükség esetén a zsidósággal mellé, akik egyébként igaz barátai volnának. A zsidó képviselők tehát még a védelem lehetőségétől is megfosztják a zsidóságot. Ez már nem is passzivitás, hanem akadályozás, ami kétszeresére fokozza a bűnüket.

Egészen bizonyos, hogy a zsidó képviselők nem fogják igaznak vállalni, amit mi itt elmondtunk. Hát hiszen a legközelebbi választások majd megmutatják: kinek volt igaza. Nekik-e, akik a zsidó szavazóktól kapott mandátum iratlan megbízását nem értették meg vagy megérteni nem akarták, vagy nekünk, akik azt mondjuk, hogy nem választották volna meg őket, ha a zsidó szavazók azzal nem áttatják magukat, vagy nem áttatták volna vele a szavazókat maguk a képviselő-jelöltek, hogy szükség esetén a felekezetnek is lesznek ők a képviselői, mint ahogy a katolikus képviselők is azok, pedig őket talán nem is katolikusok választották meg, hanem reformátusok és zsidók.

כשר Mindennemű kakao, csokoládé és cukorkák **כשר**
ritus szerint készítettnek a főtisztelendő győrszigeti
orthodox rabbi felügyelete mellett

SCHMIDL L. gyárában
Győrött.

Naptár:

Vasárnap (1908. november 29.) 5669. **Kiszlév** hó 5-ike. Hétfő 6-ika. Kedd 7-ike. Szerda 8-ika. Csütörtök 9-ike. Péntek 10-ike. Szombat 11-ike. Hetiszidra: **Vajécé.** (Mózes I-ső könyve 28. fejezetének 10. versétől a 32. fejezet 3. verséig). Haftora: Vajivrach Jáákóv... (Hosea 12. fejezetének 13. versétől a 14. fejezet 10. verséig.)

H I R E K.

A császár-jubileum.

December 2-án lesz hatvan éve, hogy Ferenc József az osztrák császári trónra lépett. Ausztriában megünneplik ezt az uralkodók életében ritka évfordulót. Népei hódolattal járulnak eléje, örömtől dagadó szívvél vizik eléje jókívánataikat és emelkedett lélekkel fohászkodnak a Mindenek Urához, hogy a tövises koronájú uralkodónak, minden népei szerető atyjának életét nyujtsa meg és szenvedései kárpótlásául legalább élete alkonyán adjon zavartalan boldogságot.

A dátum a magyar politikában szomorú emlékeket ébreszt. Ezeken diadalmasan tör keresztül 1867, mely a magyar népnek, a magyar nemzetnek is meghozta koronás királyát; akinek személye nem, csak történelmi szerepe választható el az osztrák császártól. A király föl-kent személye pedig mindig ragyogó példaképpen áll előttünk. Igazi lelki kiválóságot látunk benne, aki sziklaszilárdan áll a sors csapásai között, gondolkodásában nemes, szíve szerint népei javán munkálkodó, legelső munkása a nemzet javainak, belső békéjének, kulturális fejlődésének, gazdasági föllendülésének, polgárai egyenlő jogainak, érvényesülésük egyenlő föltételeinek. Ünne-

napján nem is lehet, nem is szabad benne mást látni — mint felséges egyéniséget, aki ősz fejjel, emberöltők fáradságos munkájára tanulságokon megedződött bölcs elmével, szenvedések közt megpuhult szívvel tekinthet vissza és atyai nemes érzelmekkel öleli magához az eléje járulókat.

A felekezetek a császár-jubileum alkalmából f. hó 26-án mutatták be hódolatukat. Ez újabb alkalom volt ő Felségének arra, hogy messze időkbe elvilágító tanúságot tegyen arról, minő bölcsesség és szeretet irányítai az ő uralkodói föladatainak. Éles szemmel kereste ki minden felekezet életéből, mik annak vezető eszményképei és hiveinek jellemző vonásai. Ezeket emelte ki köbe vésni való szavakkal, felmutatván a szavát leső minden többi népeinek: ime: ezt becsüljétek egymásban. Ez okból minden időkre drága örökség, tradíció lesznek a kijelentései.

Az, amit a zsidó hitűek e kijelentésekből emlékükbé véshetnek, más hitűek pedig megszívlelhetnek, nemcsak abból áll, amit a zsidó küldöttségnek mondott. Egyenesen hozzája tartozik, kiegészítő része több oly kijelentés is, amit más felekezetek küldöttségeihez intézett. Így első sorban az, amit a katolikus papságnak adott válaszában olvashatunk:

„Az önök küldetése, — mondotta ő Felsége — az engesztelést és a békét hirdetni, amelyet a világ önmagának nem adhat.”

Azután meg ez, amit az evangélikusoknak felelt:

„Mindenkor kötelességemnek tartottam megvalósítani azt az elvet, hogy birodalmamban minden polgár teljes mértékben élvezze a vallásos meggyőződés és a vallásgyakorlat szabadságát.”

Főlemelően szép és felséges kijelentések azok, amiket ő Felsége a zsidó hitűek küldöttsége előtt használt. Nemcsak a zsidó hitűek állam- és törvényhűségét dicsérte, hanem azt is kiemelte, ami a zsidó hitűeknek valóban letagadhatlan erénye: a *családias érzést* és a *jótekonysági hajlamot*. A zsidóság ellenfelei és ellenségei így a legilletékesebb ajkáról hallhatták azt a 60 éves uralkodói tevékenység során megérlelődött, a bölcsesség tüzeiben kifermálódott gondolatot, hogy a zsidóság állam- és törvényhű elem és a családias érzés meg a jótekonysági hajlam erényeiben tündöklök. Értékünket önmagunk sem tudjuk jobban fölbecsülni.

Az osztrák zsidó hitközségek üdvözlő feliratát Stern Alfréd dr., a bécsi hitközség elnöke, nyújtotta át ő Felségének, a zsidó hitközségek hódolatát pedig a következőképpen tolmácsolta:

„Ausztia izr. hitközségeinek képviselői mélyen megindult szívvel jelennek meg Felséged szent színe előtt, hogy Ausztia egész zsidósága, a mózesi hit 1¹/₄ millió hívő nevében legbensőbb szívtől eredő szerencsekívánataikat Felségednek legfelsőbb uralkodói jubileuma alkalmából hódolatteljesen átnyujtsák. Felséged legfelsőbb kormányzása kezdetétől óta, a kötelességek-egyenlő voltának megfelelően, minden alatt-

valójával, így velünk szemben is, *következetesen méltóztatott az egyenlő jog elvét alkalmazni*. Tuláradó szívvel, lelkünk mélységéből eredő köszönetet, hódolatteljes, forró köszönetet mondunk és a köszönetünknek hódoló feliratban adunk kifejezést, melyet 450 hitközség irt alá és melyet azzal a tiszteletteljes kérelemmel nyújtunk át, hogy azt legkegyelmesebben elfogadni kegyeskedjék. Legfelsőbb kormányralépésének emléknapján mi Ausztia zsidói ezer meg ezer izr. istenházában forró imát küldünk az Egek Urához, hálálkodva az isteni előrelátásért, mely bölcseséggel, gyöngédséggel és igazságossággal eltelt uralkodót adott nekünk és kérve: Isten óvja, Isten tartsa és Isten áldja meg szeretett császárunkat I. Ferenc Józsefet.”

Ő Felsége erre így felelt:

Az izraelita hitközségek hódolataért legmelegebb köszönetemet fejezem ki önöknek.

Az izraelita lakosság mindenkor állam- és törvényhű gondolkodást, Házammal és Személyemmel szemben tiszteletet tanusított. Becsülöm továbbá az önök családias érzését és a jótekonyságban való örömeiket. Legyenek meggyőződve, hogy üdvözlötük jól esett szívemnek és hogy önök és hitsorsszaik biztosak lehetnek uralkodói jóakaratomban.

E beszédében oly jellemző vonásokat emelt ki ő Felsége, hogy a könyveket bujó történettudós sem találhat különbet, mert a zsidóság maga is: törvénytisztelet, az államhűség vallásos parancs, a családias érzés és jótekonyság pedig azok a gyöngyök, amiket a zsidóság fájdalmas sorsa termelt évezredekén át. De a történetíró bölcsesége nyilatkozik meg ő Felségének mondásában akkor is, amikor a róm. kath. klerusnak az engesztelés és a béke hirdetését jelölte meg hivatásul. Ha a kath. klerus azt követné: rég nem volna zsidókérdés.

Ugyanitt említjük meg, hogy december hó 2-án épp úgy, mint más felekezetek templomaiban is, a pesti hitközség istentiszteletet tart, amelyen a helyőrség zsidóhitű katonái fognak legfőbb hadurukért fohászkodni.

— **Akció a budapesti rabbiszemináriumi internátus érdekében.** Azok a közlemények, melyeket a rabbiszeminárium növendékeinek meg-megújuló panaszaik folytán az „Egyenlőség”-ben az utóbbi években napvilágot láttak, mégsem maradtak eredménytelenek. Nemcsak az intézmény világi vezetősége készül, mint irtuk, a tarthatlan helyzet megváltoztatására, hanem kívülről is erőteljesnek ígérkező segítség van készülöben. A IX. izr. községkerületi ülés elé, amely december hó 8-án lesz Kaposvárott, a keszthelyiek tudós rabbija, Büchler Sándor dr. javaslatot terjeszt, amely a rabbiszemináriumi internátus létesítéséhez és főtartásához szükséges külső segítséget állandóan ható intézménynyé kívánja tenni. Az okos és helyes kezdés részleteiről az említett indítványnak alább közölt teljes szövege ad közelebbi fölvilágosítást:

„Miután a magyar Izraelnek nemcsak emberszeretethől, hanem a saját jól felfogott vallási érdekéből is kötelessége arról gondoskodni, hogy a budapesti országos rabbiképző-intézet növendékei nehéz tanulmányaikat ne folytassák többé az eddigi szűk anyagi viszonyok közt, melyek sehogy sem tanuskodnak a felekezet áldozatkészségéről és az intézet működése iránt való szükséges figyelméről; ennél fogva a IX. községkerület, mely méltányolni tudja az intézet és növendékeinek vallási és hazafias szempontból érdemes tevékenységét, mellőzhetetlennek tartja, hogy a területén, a Somogy és Zala vármegyékben fennálló hitközségeket felkérje, miszerint az egyes gyülekezetek, ezek egyletei rendes évi segélyekkel, valamint a tórafelolvasásoknál felajánlandó összegekkel járuljanak a budapesti országos rabbiképző tanulói-nak támogatására. Egyben pedig a IX. községkerület a testvér-községkerületekhez nemcsak ily irányú felszólítást intéz, hanem felkéri őket arra is, hogy hozzá hasonlóan rendezzenek gyűjtést tehetős hitsorsosaink közt az országos rabbiképző intézettel kapcsolatos internátus megteremtésére.“

— **A Wechselmann-féle vakok intézete,** melyet a pesti hitközség, mint az alapítvány kezelője fölépíttetett, közel egy éve szolgálja már hivatását. Az örökhagyó Wechselmann Ignác rendelkezése értelmében a növendékek fele zsidó, a másik fele más hitű. Bár az intézmény, mint érintettük, munkáját már megkezdte, az épület záróköve még elhelyezve nincs. Erre f. é. december 20-án kerül a sor. A zárókő elhelyezése megfelelő ünnepségek keretében fog megtörténni. Ezekre még visszatérünk.

— **A vallás.** Az északamerikai Egyesült-Államok új elnökének: Taft-nak megválasztását megelőzőleg a volt elnöktől, Roosevelt-től, többen tudakolták a jelölt vallását. Taft ugyanis unitárius, a felesége meg a fivére pedig katolikusok, tehát oly hitűek, mint azt valami Dayton Morton nevű választó Rooseveltnek írta, amely hitekkel az amerikaiak nem szimpatizálnak. Mindenesetre érdekes momentum, hogy az Egyesült-Államokban a róm. kath. világvallás és még egy másik keresztény vallás, az unitárius (melyet hitetlenségnek tartanak) védelemre szorulnak. Roosevelt volt elnök a felvetett vallási kérdésre oly feleletet adott, hogy azt mértékadónak fogadhatnák el mindenütt, ahol a közélet irányításába a felekezeti hovatartozandóság nemcsak belejátszik, hanem, mint nálunk, előnyök vagy hátrányok okozójává válik. Roosevelt levele, mely nálunk most különösen aktuális, lényegében ez:

Tisztelt uram! A választási küzdelem során sok oly levelet kaptam, mint az öné, de egyre sem feleltem, mert *annak a kérdésnek a felvetését, hogy valamely férfinak mi a vallási meggyőződése, gyalázatoságnak tartottam.* Most azonban, hogy a választási harc lezajlott és az oly ellenvetések, mint az önéi, nyugodtan és szenvedelem nélkül mérlegelhetők, mégis felelni kívánok. Azok közül éppen az ön levelét választottam válaszádsra, mert Taftot ön mind a két szemrehányással illette, amit ellene emeltek, tehát egyrészt azzal, hogy maga unitárius, másrészt meg azzal, hogy a katolikusokkal rokonszenvez.

Azt mondja ön, Taftnak tudatnia kellene a világgal, mi az ő vallásos hite. Ez tisztára az ő magánügye, oly dolog, amit teremtőjével és lelkiismeretével kell elvégeznie. Politikai diskriminációval való fenyegetés címén követelni azt, hogy vallási meggyőződéséről számot adjon: *tagadása a mi kormányzásunk legfőbb elveinek, amelyek a teljes vallásszabadságot biztosítják és minden polgárnak a tetszésére bizzák, hogy vallási ügyeiben úgy cselekedjék, amint azt lelkiismerete parancsolja.*

Ez ügyben Taft ur tanácsot tőlem nem kért, de ha kért volna is, a leghatározottabban javasoltam volna neki azt, hogy vallási nézeteit ne közölje. Valamely vallás hiveivel szemben alkalmazott diskrimináció csak arra jó, hogy más hitvallások követői ellen is diskriminációt idézzon elő. *Politikai jelöltekhez intézett ily kérdések elmaradhatlan következménye a mi lelkiismereti szabadságunk feldúlására és ama vallási gyűlölködés rettenetes állapotaiba vezetne, melyek más országokban az igazi szabadság, az igazi vallásosság és a civilizáció haladása szempontjából átkos veszedelmeknek bizonyultak.*

Valamely teljes tiszteletet érdemlő polgár ellen diskriminálni azért, mivel, mint például Lincoln Ábrahám, egyetlen kialakult egyházhoz sem csatlakozott, gyalázatos támadás a lelkiismereti szabadság ellen, ami a mi amerikai életünk egyik alapvető pillére. Joga van megtudni azt, hogy valamely férfi, aki szavazatára igényt tart, erkölcsös életet folytat-e, hogy embertársaival szemben becsületesen jár-e el és hogy arra a magas tisztségre, amelyre kandidáltatott, van-e megfelelő képessége. De a vallásához semmi köze.

Ennyit Taft-ra vonatkozó arról az ellenvetéséről, hogy unitárius. Most pedig lássuk azt, ami mondanivalója van azért, mert úgy hiszi, hogy a felesége és a fivére katolikusok. Nem katolikusok ugyan, de ha azok volnának is, sőt ő maga is katolikus lenne, ennek sem volna szabad egyetlen polgárt sem visszatartóztatnia attól, hogy elnökségében őt támogassa. Azt állítja ön, hogy a nemkatolikus választók tömege nem támogat oly férfit, aki a római katolikus egyház hive és különösen elnöki állásában van. Azt hiszem, ez polgártársaink infámis megrágalmazása.

Egyetlen pillanatig sem tudom hinni, hogy polgártársaink nagy tömegét új szűklelkű bigottéria uralná, hogy egy különben tiszteletreméltó férfura szavazni csak azért nem akarnának, *mivel egyik vagy másik vallásnak a hive.* Tudja-e, hogy több államunknak lakossága tulnyomóan katolikus? Ez államok katolikusait a legkeményebb módon tudnám elítélni, ha vallási okokból vonakodnának protestáns emberre szavazni és épp úgy a protestánsokat is, ha azok valamely katolikussal szemben politikai bojkottot alkalmaznának.

Tudok a kongresszuson oly katolikus férfiakat, akik évek óta képviselnek egészen protestáns kerületeket és protestánsokat, kik katolikusokat reprezentálnak. *Sőt emlékszem oly zsidó hitű képviselőre is, aki oly kerületből jött, melyben zsidó alig lakik.*

Azt hiszem, a mi köztársaságunk sok évszázadot fog túlélni. Történetében lesznek protestáns és katolikus és minden valószínűség szerint zsidó elnökök is. Katolikus polgártársaimmal szemben én úgy jártam el, amint, remélem, az elkövetkező katolikus elnök is protestáns polgártársaival szemben bánni fog. *Ha másként cselekedtem volna, nem volnék méltó arra, hogy az amerikai népet képviseljem.*

Az én kormányomban protestáns és katolikus, keresztény és zsidó ülnek egymás mellett. Valamennyit magam választottam ki, mert arra, hogy az egész nép érdekében lássa el hivatalát, a legalkalmasabbnak tartottam. Azokat az elveket, melyek kabinetem tagjainak, a melletttem álló legfőbb hivatalnokoknak kinevezésénél mértékadók voltak, minden jó amerikainak követnie kellene minden hivatalnak — a legmagasabbtól a legalacsonyabbig — betöltésénél, tekintet nélkül arra, hogy az választás vagy kinevezés útján kapja-e meg vezetőjét.

Tisztelettel

Theodor Roosevelt.

— **Elsikkadt gabella.** Az Alkotmány, kitűnő forrása, az Uj Lap után ily címen rettenetes dolgokat ír. Nemcsak a zsidósajtnak ront neki, mert egy világrengető fontosságú ügyről, nevezetesen arról, hogy a képviselőház pénzügyi bizottságában Buzáth Ferenc a gabella-jövedelmek adómentességét kifogásolta, nem vett tudomást, hanem ennél is kegyetlenebb vádat emel. Azt t. i., hogy Budapesten a gabella-jövedelmek 70 percentjét a zsidó hitközség pénztára a keresztényektől szedi be, hogy a zsidók a keresztényekre adót vetnek ki a fővárosban egyszerűen azért, mert Budapesten „minden vágóhidra kerülő állatot megsakterolnak”. Hogy a 300,000 darab sertést, amit évente Budapesten levágnak, szintén ez a sors éri-e: erről az Alkotmány és szavahihető forrása mélységesen hallgatnak. Ellenben vérfagyasztó hangon üvöltik bele a világba, hogy a sakterolás „Budapesten, ahol ezerszámba vágják a marhát, *milliókat jövedelmez a zsidó hitközség pénztárának.*” Néminemű számadási hibák vannak a dologban, ami az idézett két lapnak nem ritka malheurje. Budapesten ugyanis mindössze kerek 100,000 szarvasmarhát vágnak le és ennek alig 50 százalékát saktolják; a levágott borjuk száma 130,000 ugyan, de a saktolás aránya itt sem több. A saktolási díj szarvasmarha után ujabban 1 korona, ezelőtt kevesebb volt; borju után 20 fillér. Ebből könnyen kiszámítható, hogy az egész inkriminált gabella-bevétel — legjobb esetben 65,000 korona. A milliók tehát — 65,000 koronára zsugorodnak. Össze. Ezt pedig a mészárosok útján a zsidók fizetik, akik a keresztények által nem fogyasztott, csekélyebb értékűnek tekintett husrészeket — az eleje-darabokat — jóízűen megesszik és így a mészárosokat abba a helyzetbe juttatják, hogy ezeket a husrészeket ne legyenek kénytelenek elpocsékolni és árukkal, vagy értékükkel, mint kockázattal a keresztények által fogyasztott vastagabb, hátulja husrészek árát megterhelni. Éppen ellenkezője igaz tehát annak, amit a két néppárti sajtóorganum állít. A zsidók önmagukat is megadóztatják, hogy *a keresztények olcsóbban juthassanak a húshoz.* Ha t. i. a zsidók nem fogyasztanak a gabellával terhelt kóser eleje husokat, akkor ezeknek egy részét el kellene dobálni, mert nálunk a házmester is combját, felsárt, vesepecsenyét eszik, mást be nem vesz a természete. Ezek a husok pedig fölülte megdrágulnának, ha az eldobált husrészek árát is ezekkel kellene a mészárosnak beszédenie. Ennél fogva a gabelláért és adómentességért az „Alkotmány”-nak és az „Uj Lap”-nak kellene a legjobban lelkesednie. Hadd egyenek a zsidók kósert és hadd fizessenek gabellát: minél többet esznek és fizetnek: a *nem* kóser hus annál olcsóbb.

— **A székesfehérvári hitközség** f. hó 22-én ritka nagy érdeklődéssel ejtette meg tisztujítását. A kiegészített képviselőtestületnek az elnöki széket, az előjárósági és bizottsági tagsági helyeket kellett betöltenie. A választás új elnököt állított a testület élére Grünfeld Jakab, az ismert jótévő személyében, akire a leadott 41 szavazat közül 37 szavazat esett. Az eddigi elnök, Perl Miksa dr., aki 12 évi tevékenysége során a hitközséget és intézményeit, iskoláját felvirágoztatta, a városban levő felekezeti pártokat a legszebb sikerre való kilátásokkal kezdte meg összehívni, abból a nemes fölfogásából eredőleg, mely a felekezeti közösség érde-

kében végzett minden munkájában mozgató ereje volt, önként engedte át elnöki helyét az új elnöknek, hogy ennek számottevő emberbaráti cselekedetei ily formában is elismerést találhassanak. Az új elnököt, Grünfeld Jakabot, a választás eredményéről küldöttség értesítette s a választók elé is elkísérte. Grünfeld Jakab itt rövid programot adott, melyet tetszőssel fogadtak. Ezután következtek a többi választások. Az eredmény ez: alelnök Löwy Károly dr., kultusz-elöljáró Basch Adolf, pénzügyi előjáró Kohn Adolf, iskolai előjáró Perl Miksa dr., pénzügyi ellenőr Steiner Jákó dr., gazdasági előjáró Ofner Mór, rendes előjárók Deutsch Ignác, Pick Ignác, Pataki Ármán dr., Pollák Gusztáv, Stern Mór, Sommer Mór, Wertheim Ármán, Bernstein Sámuel. Póttagok: Pető Miksa, Schlesinger Sándor, Vermes Mihály dr., Engel Sándor, Deutsch Gyula. Iskolaszéki tagok: Hajós Rezső dr., Löwy Márk dr., Marton Jakab, Vermes Mihály dr., Wertheim Pál. Számvizsgálók: Pető Miksa, Greiner Soma, Pollák Henrik, Steiner Béla, Schmelzer Jákó. Gazdasági bizottság: Káldor Dávid, ifj. Singer József. Kultusz-bizottság: Bruszt Ármán, ifj. Singer József, Bernstein Sámuel, Deutsch Gyula.

— **Jótékonyág.** Bleier Kálmán nagykáta föld-birtokos a ceglédi hitközséggel szemben oly bőkezűnek mutatkozott, aminő vidéken a vagyoni viszonyok engedte áldozatkészség szűkebb méretei folytán nem igen tartozik a mindennapi események közé. Bleier Kálmán ugyanis nemcsak 16,000 korona értékű ceglédi házat ajándékozta a ceglédi hitközségnek, hanem a chevra kadisa temetőjében a halottasházat, a ciduk hadint is saját költségén építtette föl s a szent egyesületnek ajánlotta. Ez utóbbi nagylelkű tényével az egyesület e havi képviselőtestületi ülésén foglalkozott, értekező jegyzőkönyvi köszönetet szavazott s erről az adományozót jegyzőkönyvi kivonaton értesítette.

— **Fiú kegyelet.** Egyik előző számunkban írtuk, hogy Farkas Emil dr. és Farkas Izidor édesanyja Nagyváradon elhunyt. Ebből az alkalomból Farkas Izidor, Nagyvárad egyik előkelő polgára, édesanyja emlékére 3200 kor. értékű alapítványt létesített. A hitközségi nyugdíjalapnál 1200 koronával, a népkonyhánál, az izr. nőegyesületnél, az izr. kórháznál és a gyermekbarát - egyesületnél egyenként 500 koronával.

— **Hagyomány.** Özv. dr. Löwy Lajosné, a csabai nőegyesület elnökekasszonya, kinek elhunytáról előző számunkban emlékeztünk meg, Csaba város szegényeinek felekezeti különbség nélkül 2000 koronát hagyományozott. Ugyanitt megemlítjük, hogy az alapítványozó temetésén a ravatalnál Kohn E. H. csabai főrabbi mondott megkapó bucsuztatót.

— **Alapítvány.** Néhaj Feuer Lőrinc volt főlegyházai lakos emlékére családja a főgimnázium szegénysorsu szorgalmas tanulói jutalmazására „Főgimnáziumi Feuer Lőrinc-alapítvány” címen ezer koronás alapítványt létesített.

— **Rabbiválasztás.** A nyíregyházai status quo hitközség régóta huzódó rabbiválasztás ügye folyó hó 29-én fog megoldódni. A pártok a választandó rabbi személye dolgában megállapodásra jutottak és így a választás — ha közbe nem jön valami — simán fog menni.

— **Izr. ifjusági egyesület** alakult Sátoralja-Ujhelyen. Célja az ifjuság vallásos érületének ápolása. Az egyesület imaházat tart, melyben tagjai szombaton úgy a d. e., mint a d. u. istentiszteleteken résztvesznek. D. u. alkalmi előadók tudományos felolvasásokat tartanak. Az egyesület

jövedelmeit egyébként szegényebb sorsú zsidók segélyezésére fordítják.

— **A kassai anyahitközség** Weisz Béla dr. hitközségi elnök vezetése alatt a héten közgyűlést tartott, melyben több folyó ügy elintézése után az iskolaszékbe két tagot választottak. Névszerint Czigler Ignácot és Hartmann Lajos dr.-t. Az 1909. évi költségvetés tárgyalását a vasárnap folyamatos közgyűlésre halasztották.

— **A bécsi diákhecc.** Ismételten irtunk azokról a bécsi diákheccokről, melyek a zsidó diákok ellen irányultak. A cionista nemzetiségűekként szereplő diákok a vörös posztó az antisemita érzelmű diákság szemében, amely a keresztény kultúrának fölényes voltát eljárásával a legkevésbé sem tudja igazolni. Sokszor mutattunk rá arra, minő helytelen az egy pályára készülő ifjúságnak felekezetek szerint való szertefelválása s az eredmények egyre igazolják, minő jogosultak voltak és maradtak a mi aggodalmaink. Mert, ha a zsidó ifjúság nem szervezkedik külön és folytat nemzetiségi játékot, akkor nincs meg a támadó pont, amelybe minduntalan bele lehet ütközni. A legutolsó bécsi összekülönbözést, melyről különben már szoltunk, a „Neue Jüdische Korrespondenz“ így írja le: Egy német nemzeti ifju durván nekimegy egy cionista ifjunak, a Kadima egyik tagjának. A kadimanus elégtételt kér s válaszul azt kapja, hogy „igaz német: disznó zsidónak elégtételt nem ad“. A zsidó diák erre mit tehetett egyebet, a sértő, de gyáva ifjut képen teremti. Mivel a két összekülönböző diáknak a pártja egyforma erősnek látszik, az ifjúság összetűzés nélkül szétmegy. De nem feled. A német nemzetiek keresik a megtorlást. Egy napon összeverődnek vagy ezren és rajt ütnek az előadásról jövő egyes zsidó diákokon. Még két zsidó egyetemi hallgatót is megtámadnak, akiknek semmi közük az összekülönbözéshez. Megverték és lepiszkolták őket a keresztény hősök. De ennyi nem elég nekik. Szétszélednek a szomszédos utcákba és orosz módra megtámadják a zsidó járó-kelőket, köztük öreg embereket is, ütöttek-verték őket, amíg vér nem folyik. Erre előáll az egyetemi tanács és a kadimanusoknak tiltja el a színek viselését. Ezzel sincs vége a dolognak. Másnap néhány zsidónemzeti diák az egyetem sorompói mellett keres védelmet, tizszer annyi antisemita fogja őket körül és kövel meg bűdös bombákkal dobálja. A zsidók állják az attakot s azután az egyetemi rektor kérésére el akarnak vonulni. A német nemzetiek ezt a helyzetet kihasználni igyekeznek, újra támadnak, a kórsorompó leszakad és a zsidó diákok a mélységbe esnek. A keresztény-nacionalisták itt sem hagyják őket békén. Tovább bántalmazták őket és dobálnak, mindaddig, míg csupa sebesültek borítják a teret. A rendőrség nem lép közbe, a nacionalisták elfoglalják a „győzelmesen“ megvivott helyet és kihirdetik, hogy „idegen“ nemzetiségektől a jövőben is megtisztítják az alma matert. — Ez a bécsi kultúra. Keresztény-szociálisok segítségével így csinálják ezt a németnemzeti keresztény diákok.

— **Gyermekek téli öröme.** Éppen előző számunkban mutattunk rá, hogy a téli időjárás korábbi elérése az elé a föladat elé állította a szegény gyermekek pártfogóit, hogy a külön ünneplendő chanukát be sem várva, adják meg a téli ruhaneműket a szegény gyermekeknek. Több helyütt, úgy tetszik, e figyelmeztetést be sem várva, már így cselekedtek, és bizonyára így fognak még eljárni másutt is. Az eddig beérkezett tudósítások ezek:

Temesvár-gyárvárosban a talmudtóra-egyesület ötvenegy szegény iskolásgyermeket látott el a múlt héten téli ruházattal. Egy ünnepélyes gyűlés keretében történt, melyet Steiner Miksa az egyesület elnöke nyitott meg. Utána Singer Jakab dr. főrabbi intézett szép beszédet a gyermekekhez, akiknek nevében Deutsch Samu mondott köszönetet. Az ünnepély után a gyermekeket megvendégelték.

Szabadkán a nőegyesület György Mórné lakásán, házi ünnepség keretében osztotta ki a téli ruhaneműket, melyeknek költségeit György Mórné gyűjtötte össze.

Az *érsekujvári* izr. filléregyesület f. hó 15-én tartotta meg felruházási ünnepélyét, melyen az egész választmány megjelent. A ruhakiosztás és a szokásos szónoklatok után a gyermekeket meguzsonáztatták.

A *dunaszerdahelyi* nőegyesület f. hó 22-én 44 gyermeket látott el téli ruházattal. A költségek egy részét a filléregyesület teremtette elő. A kiosztás alkalmával ünnepély volt, melyen Stern József ig. tanító és Áldori Bertalan megköszönték Büschitz Lipótné elnöknőnek, továbbá Spinner Lázárné pénztárnok és Weisz Salamónnénak, kik a költségek beszerzéséről gondoskodtak, fáradozásukat. Az iskolaszék nevében Perlblum Márk mondott köszönetet. A gyermekeket meg is uzsonáztatták.

Boldogasszonyban a héten minden ünnepélyesség nélkül osztották ki a szegény gyermekek közt a téli ruházatot. Deutsch Mayer az iskolaszék elnöke, takarékpénztári igazgató nagyobb adománnyal tette azt lehetővé, még pedig nemcsak a zsidó, hanem a róm. kath. iskolában is.

— **Az Ahávász Réim Felebaráti Szeretet-Egyület** árvaatyai bizottsága Weiss J. Manó alelnök vezetése alatt elhatározta, hogy azokat a gyászba jutott szegény zsidó családokat, amelyek a családfőt veszítették el, nemcsak anyagiilag támogatja, hanem gyors erkölcsi segélyben is részesíti, a nélkül, hogy azért folyamodni kellene. Ehez képest, ha az árvagyamok a családban keresőképes, de állás nélküli tagokat találnak, érintkezésbe lépnek a szakmabeli kereskedőkkel, iparosokkal azon célból, hogy az ilyen családtagok gyors elhelyezése által a családot a könnyöradományok igénybevételének kényszerétől megszabadítsák. Az árvaatyák arra is készek, hogy oly esetben, midőn a hátramaradottak egyike sincs tanult kenyérkeresete, egy-egy alkalmas családtagot valamely gyorsan elsajátítható kézi ügyességre (virágkészítés, kötőgépkészítés stb.) kioktattatnak. Az erre való költségeket, minthogy az egyület anyagi viszonyai egyelőre ezeket nem bírják, gyűjtés útján fedezik. Az egyesület felkéri a közönséget, hogy nemes célját alkalomadtán koszorúmegváltási adományokkal segítsék megvalósítani.

— **Gabella-ügy.** Az ungvári orth. hitközség az ungvári vágóhidon levágott szarvasmarhák után nemcsak metsző-, de gabella-díjat is szedett még olyankor is, ha az állat „tréfi“, vagyis zsidók által való fogyasztásra alkalmatlannak minősített. Emiatt a városhoz panasszal fordultak, amelynek tanácsa úgy végzett, hogy az orth. hitközség a levágás alkalmával „tréfi“-nek — a végzés így írja — talált marha darabja után csak két korona metsződíjat szedhet, de gabella-díjat nem szedhet. Az indoklás ez:

A szabályrendelet szerint a hitközség csupán a kóser hus kiszolgáltatása körül jár el autonóm hatáskörében, míg a tréfi hus kiszolgáltatása feletti minden vitás ügy az *iparhatóságok* hatáskörébe utaltatott. Ezzel ellentétben Ungvár városban és a vele egy fogyasztási kört képező Radvanc községben az a helytelen gyakorlat honosodott meg, hogy a tréfi hus után is szedtek gabella-díjat és ezzel a hus árát megdrágították. Miután ez világosan törvénybe ütközik, az iparhatóság elfogadta az iparhatósági megbízottak azon méltányosság sugallta javaslatát, hogy tekintettel arra, miképp kizárólag izr. metszők működnek, a metszői két korona díj továbbra is meghagyassék, míg a gabella-díj szedésétől a hitközség tiltassék el.

— **A muraszombati hitközség** tudvalevőleg az idei főünnepek előtt avatta fel új templomát. Ennek számára díszes orgonát is szerzett, melyet megfelelő ünnepség keretében a héten adtak át rendeltetésének.

— **Menház és tápintézet.** A győri hitközség új intézmény létesítésére készül. Elszegényedett férfi- és nőtagjai számára menedékházat készül teremteni, amelyben a zsidó vallású iskolásgyermek számára tápintézetet is nyitna. Az új alkotáshoz szükséges telket a város közgyűlésétől kéri — segélyképpen. Ha a telket megkapja, a jövő év tavaszán hozzáfognak az építkezéshez.

— **Az iglói hitközség** Lorber Adolf dr. elnöklésével folyó hó 15-én tartotta meg évi rendes közgyűlését. A bemutatott jelentéseket a közgyűlés érdeklődéssel hallgatta meg és fogadta el. Ezután, mivel a jövőben a hitközségi év a polgári évvel együtt kezdődik, a választásokat kellett volna megejteni. A közgyűlés azonban úgy találta, hogy a választás megejtése még korai volna és úgy ezt, mint a gabella-kérdés rendezését a következő közgyűlésre halasztotta. A tanácskozás további rendjén meghallgatták az elmúlt három iskolai évről szóló jelentést, részvétellel emlékeztek meg a régóta beteg hitközségi pénztárosról, Korach Fülöp dr.-ról és végül köszönetet mondtak a városnak azért a 10,000 koronás hozzájárulásért, melyet a hitközségnek juttatott. De még egy érdekes tárgya volt a közgyűlésnek. Schlesinger Benő tanítónak 1000 korona jutalmat szavazott meg, ezzel akarván méltányolni az izraelita iskola és a tanügy terén kifejtett sok évi eredményes fáradozását.

— **Választás.** A csabai hitközségben a középiskolai növendékek vallásoktatói állása, mivel Schweiger Adolf dr.-t Muraszombatra rabbinak választották meg, megürült. Helyét a napokban töltötték be Rosenfeld Károly vágújhelyi tanítóval.

— **A szabadkai izraelita nőegylet** a héten tartotta tisztújító közgyűlését. Elnökké megválasztották Hartmann Rafaelnét, a népkönyha elnökévé György Mórénét. Al-elnökök lettek: Kunetz Ignáczné és Freudenberg Zsigmondné, pénztáros dr. Geréb Miksáné, titkár dr. Hajnal József.

— **Sirkőfelavatás.** Kegyeletes ünnepély színhelye volt a minap a kecskeméti izr. temető. Ekkor avatták föl Keller Lajosnak, a kecskeméti hitközség és Szent Egyet hosszú éveken át volt kiváló jegyzőjének diszes sirkővét a hitközségi előjáróság, a szentegyleti választmány és az elhunyt tisztelőiből álló nagy közönség részvételével. Moor Mór főkantor éneke után Bárany József dr. főrabbi mondott magasan szárnyaló emlékbeszédet, fölolvastván a sirkövet, mint az igazi becsületesség, szelid, egyszerűség, nemes és fölvilágosult vallásosság emlékét. A diszes siremlék, melyet a Szent Egyet kezdeményezésére közadakozásból létesítettek, a kecskeméti izr. temető egyik legszebb helyén emelkedik.

— **A zsidók immunitása.** A washingtoni tuberkulózis-kongresszuson a newyorki Fishberg Maurice dr. statisztikai adatokkal igazolta, hogy a zsidóhitűek a legrosszabb lakás-, munka- és életviszonyaik ellenére is a gümőkórral szemben ellenállóbbak, mint a keresztények. Adatai ezek: 10,000 lélekre esik gümőkóros halott:

	zsidó	keresztény		zsidó	keresztény
Berlinben	9·81	21·66	Krakóban	20·49	66·41
Bécsben	17·9	36·7	Lembergben	30·64	63·51
Budapesten	21·93	46·01	Londonban	13·3	17·9
Romániában	25·6	38·87	Newyorkban	17·24	23·44

Okát abban látja, hogy a zsidóság nagyrészt városokban lakik és szervezete megszokta a városi bajokat.

— **A falasák segítése.** Az Abessziniában élő kis zsidó törzs, a falasák érdekében, amely hitvallásáért évszázadok óta nehéz harcokat vív, segítő akció indult.

Iratok terjesztésével és tanítás útján meg akarják erősíteni azokat a szálat, melyek e törzset a zsidósághoz fűzik. A bizottság, mely erre a célra alakult, a törzs ismerőjét, Foilovitsch J. dr.-t Abessziniába küldte, saját nyelvükön irt műveket terjesztetnek köztiük, melyek a zsidóról és zsidóságról szólnak. Legközelebb iskolát is nyitnatnak, amelyben fiatal falasákat képeznek ki, hogy fajrokonaitak vallásra oktathassák. Néhány fiatal falasát Jeruzsálemben fognak kiképeztetni. A falasák tanítóképző iskoláját vagy Abessziniában, vagy Eritreában nyitják meg. Margulics florenzi, Adler londoni rabbi, a párisi Derembourg tanár, Badt boroszlói tanár stb. állanak a mozgalom élén, melynek központja Berlinben van.

— **Hivatásos tűzoltó-parancsnok.** Győr város törvényhatósági bizottsága a héten választotta meg hivatásos tűzoltósága parancsnokát. A választás Erdély Ernő számtisztnek egyhangulag juttatta ez állást, amely új téren mutatja a zsidó erő használhatóságát.

— **Hymen.** Deutsch Albert, Deutsch Mór ponyvádi nagybérlő fia, folyó hó 25-én feleségül vette Pozsonyban Wertheimer Fülöp ottani földbirtokos leányát, Sáríkat.

— **A „Magyar zsidó ifjak egyesülete“** felkéri azon szülőket, akiknek megbízható házitánitóra szükségük van, sziveskedjenek e célból az egyesület közvetítését (díjtalanul) igénybe venni. Az egyesület címe: V., Bálványutca 2. sz., II. emelet, ahová a bejelentések intézendők.

— **Halálozások.** Milch Dávid, budapesti fanagykereskedő f. hó 25-én 68 éves korában elhunyt. Gazdasági életünkben jelentékeny pozíciót szerzett és külkereskedelmünknek egyik számottevő tényezője volt. Előkelő nagy család gyászolja elhunytát. F. hó 27-én temették mély részvétellel.

Kann Lipót budapesti gyáros neje a héten elhunyt. Igaz jótét lélek volt, aki örömmel segített a szegényeken. Elhunytát előkelő nagy család és sok tisztelőjük igaz szívvél gyászolja.

Goldberger Simon budapesti rabbi és vallástanár, élete 75. évében Budapesten elhunyt. Nemes szép életet élt. Sok nemzedéket vezetett be a vallásos ismeretek tárházába, azon 38 év során, melyet a pesti hitközség szolgálatában töltött. A Chinuch Neorim egyesületet is ő alapította és amint életével úgy működésével példa volt kartársai szemében. Egyik fiát, Gonda Zsigmond dr.-t, aki szintén hittanár volt, pár évvel ezelőtt vesztette el s e csapás siettette az ő elmúltát is. F. hó 27-én temették megillető, mély részvétellel.

Özv. Wolf Zsigmondné, szül. Reisner Szidonia, egy ismert békési kereskedő jólelkű özvegye f. hó 16-án elhunyt. 17-én temették nagy részvétellel. Nemes szép életét a ravatalnál Adler Ignác dr. gyulai főrabbi igen melegen és hatásosan méltatta.

Goldblatt Lázár, Sárospatak egyik tekintélyes polgára, e hó 18-án 71 éves korában elhunyt. A megboldogultat, kiben Roboz Bernát dr. apósát gyászolja, f. hó 20-án temették nagy részvétellel.

Előfizetési felhívás.

Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése

1908. november végén lejár, szintugy azokat, akiknek előfizetése előbb járt le, tisztelettel felkérjük, méltóztassanak előfizetésüket megújítani, nehogy a lap szétküldésében fennakadás történjék. **A kiadóhivatal.**

* **Elegáns női szőrmekabátok** és boák, francia és angol modellek. Reitmann Manó szücsmesternél, Fürdő-utca 7.

* **Ideges és gyenge tehetségű gyermekek** nálam szakszerű oktatást, vallásos nevelést és teljes ellátást nyernek. Kelemen Ignác gyógypedagógus, Budapest, X., Tisztviselő-Telep, Rezső-tér 2.

* **Hézagpótló.** Orthodox hittestvéreink régen hiányát érezték egy elegáns, modern berendezésű vendéglőnek. Ezen most segített Schlesinger Jakab újonnan megnyitott vendéglője által. (L. mai hirdetésünket.) Melegen ajánljuk a t. olvasók figyelmébe.

Reggelizés előtt fél pohár Schmidthauer-féle

Igmándi

keserűvíz az elrontott gyomrot 2-3 óra alatt teljesen rendbe hozza. Használata valódi áldás gyomorbajosoknak, székrekedésben szenvedőknek. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fill.

Elsőrangú zsidó temető számára élet-hossziglan nyugdíjképes alkalmazást nyer egy lehetőleg gyermektelen, jó külsejű házaspár.

A férj a temetkezői (Liberer) teendőkre alkalmaztatik. Köteles igazolni, hogy valláserkölcsei tekintetben kifogástalan életű, a megfelelő alapon zsidó ismeretekkel bír, a magyar nyelvet szóban és írásban bírja, ép, egészséges.

Az asszony a női halottak körüli szolgálatot köteles végezni. Tartozik igazolni, hogy vallásos, a megfelelő imák végzésére képes, magyarul ír és beszél, ép és egészséges.

A pályázó férj 35 évnél, az asszony 30 évnél idősebb nem lehet. A házaspár a temetőben közös jó lakást nyer és szolgálati ruhán kívül a férj 2000 korona, az asszony 1000 korona évi fizetést kap, melyhez némi mellékjövedelem is járul.

Az ajánlatok „Hűség” jelige alatt másolati okmányokkal, esetleg fényképekkel felszerelve e lap kiadói hivatalához küldendők.

a „pisztráng”-hoz.

Lakodalmak, paszták, bármicvek stb. ünnepélyek alkalmára

élő friss halakat

a Balaton-, Tisza- vagy a Dunából szállítanak

Ifj. Singhoffer Ágoston és Társai halászmesterek
BUDAPEST, központi vásárcsarnok.

Vidéki megrendelések vasuton vagy posta útján gyorsan és lelkiismeretesen eszközöltetnek. Vendéglősök és viszontelárusítók kedvezményben részesülnek.

Sürgöny-cím: Singhoffertársai, Budapest.

Telefonszám: 59-98.

Az abonyi izr. hitközség elnökségétől.

Fölhívás.

Az abonyi izr. hitközség és az abonyi chevra kadisa kezelése alatt álló „Hay Zelig Jakab-féle alapítvány” kamatai elszegényedett családtagok segélyezésére, folyó év végén kiosztásra kerülnek. — E segélyért csak a Hay-család szegénysorsu

tagjai folyamodhatnak, kik fölhivatnak, hogy kérényüket folyó évi december hó 20-ig az abonyi izr. hitközség elnökségéhez küldjék be.

Abony, 1908. november 18.

Pintér Gyula, hitk. elnök.

Alapított 1878-ban. • • Alapított 1878-ban.

Keleti J. Budapest

IV., Koronaherceg-utca 17. sz.

• • Gyár: • •
IV., Koronaherceg-utca 14. sz.

Orvos-sebészeti műszer, kötszer és villamgépgyártó. Testegyenészeti gépek. Cs. és kir. szabadalm. sérvkötők. Műlábak, műkezek és
• • betegápolási eszközök gyára. • •

U tázási cikkek, légpárnák, melegítő thermophorok, hasmelegítők és minden a betegápoláshoz szükséges eszközöket eredeti gyári árak mellett szállít.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Iskolahegedűk

6, 8, 10, 12 kor. és feljebb.

Hangverseny-hegedűk

40 koronától feljebb.

Iskolai harmoniumok,

ugyszintén az összes iskolai és zenekari hangszerek, valamint hurok, vonók, tokok a legmérésékeltőbb árakon

STERNBERG ÁRMIN és TESTVÉRE

cs. és kir. udvari hangszer-gyár

Budapest, VII., Rákóczi-ut 36. sz.

Képes hangszer-árjegyzék ingyen.

שר שאלמי- és füstölthúsáru-gyár שר ש

Schmolka és Kozma

Mindenmü füstölthús-különlegességek elárúsítása nagyban és kicsinyben.

BUDAPEST.

FÜZLET ÉS GYÁR: VII., Kazinczy-utca 44. szám (saját ház).
FÖLERAKAT: VI., Andrássy-ut 20. szám. — TELEFON 89-76.

Magyar kir. Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság.**Közlemény.**

A Magyar kir. Folyam- és Tengerhajózási R. T. igazgatósága közhirre teszi, hogy a pozsonyi átrakodással Passau és Regensburgba irányuló vasuti és hajózási forgalomban, melyet a folyó évre kiadott árufelvétel megszüntetési táblázat szerint november 20-áig szándékozott fenntartani, az árufelvételt a rendkívül kedvezőtlen vizállás következtében a mai nappal megszünteti. Az eddig felvett szállitmányokat a lehetőséghez képest továbbítani fogja.

Budapest, 1908. november 5.

Az igazgatóság.

Közlemény.

A Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatósága közhirre teszi, hogy tekintettel az előrehaladott időszakra, a menetrendszerű hajójáratokat Apatin és Baja között ezen évadra f. évi november hó 20-án a vonalon fekvő állomások személy- és áruforgalmával együtt megszünteti.

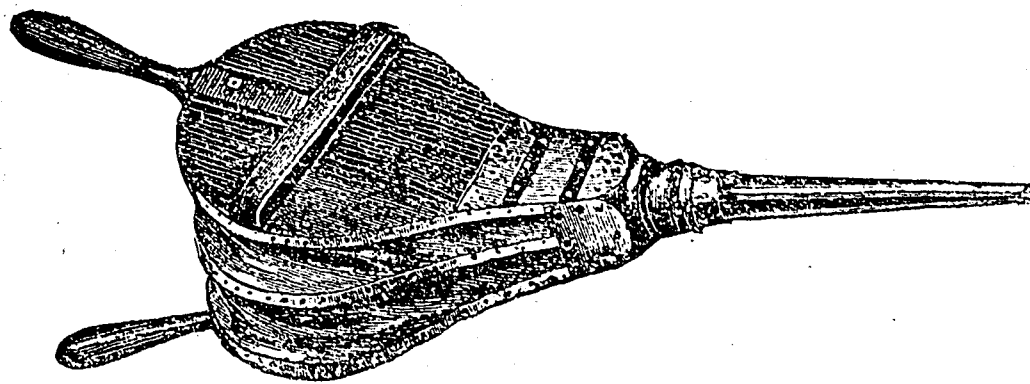
Budapest, 1908. november 13-án.

Az igazgatóság.

!!Nincs többé lyukas harisnya!!

ha valódi amerikai stoppoló-gépet használ, melyet minden gyermek tanítás nélkül alkalmazhat. Ára használati utasítással és franko beküldéssel K **3.50.** Kapható kizárólagosan

Wieg Testvérek női kézimunka üzletében,
Budapest, V., Deák Ferenc-utca és Miatyánk-utca saroküzlet.

A rituális vágáshoz szükséges, miniszteri rendelettel előirt

tüdőfuvók

a legerősebb s megfelelő kivitelben állandóan raktáron.

Erős bőrből: 20 cm. 27 cm. 35 cm. széles
11.50 20.— 30.— korona.

Teljesen fémből: 32 korona.

Ugyszintén nélkülözhetetlenek a „THERMOS” palackok, melyek a beleöntött forró vizet hosszú ideig forrón tartják.

Geittner és Rausch, Budapest, VI., Adorányi-ut 8.

Árlap kívánatra készséggel küldetik.

כשר

Füstölt húsárú 60% rabatt.

Legjobb minőség.

Szállítás minden irányban.

Tornás virsli 100 pár 7.—, Szafaladé 100 db 7.—, Debreceni 100 pár 24.—, Győri 100 pár 16.—, Frankfurter 100 pár 14.—, Bécsi nagy 100 pár 20.—, Bécsi kicsi 100 pár 10.—, Szalámi 1 kg. 2.—, Libaszalámi 1 kg. 2.20, Veronai szalámi 1 kg. 2.20, Krakói 1 kg. 2.40, Kolbász 1 kg. 2.—, Párisi 1 kg. 1.60, Mortadella 1 kg. 2.20, Nyelv-kolbász 1 kg. 2.60, Főtt sonka 1 kg. 3.20, Nyers sonka 1 kg. 2.40, Főtt nyelv 1 kg. 4.—, Nyers nyelv 1 kg. 3.40, Oldalas nyersen ehető 1 kg. 2.40, Szalonna paprikás 1 kg. 2.40 kor.

Mindenféle kolbász és füstölthús jutányos áron.

DIAMANT J. FÜSTÖLTTHUS GYÁRA UJPEST, KEMÉNY GUSZTÁV-UT 11. SZ.

☛ Kóser, a helybeli rabbínatus felügyelete alatt. ☛

Templomi aranyhímzések, פרכת חופה,

Tórafüggöny, Tóraköpeny, Mennyezetek, Schulchan terítők stb.

Schlesinger József

Budapest, Király-utca I. sz.

Könyvkereskedés és zsidó rituális tárgyak kiváltképeni raktára.

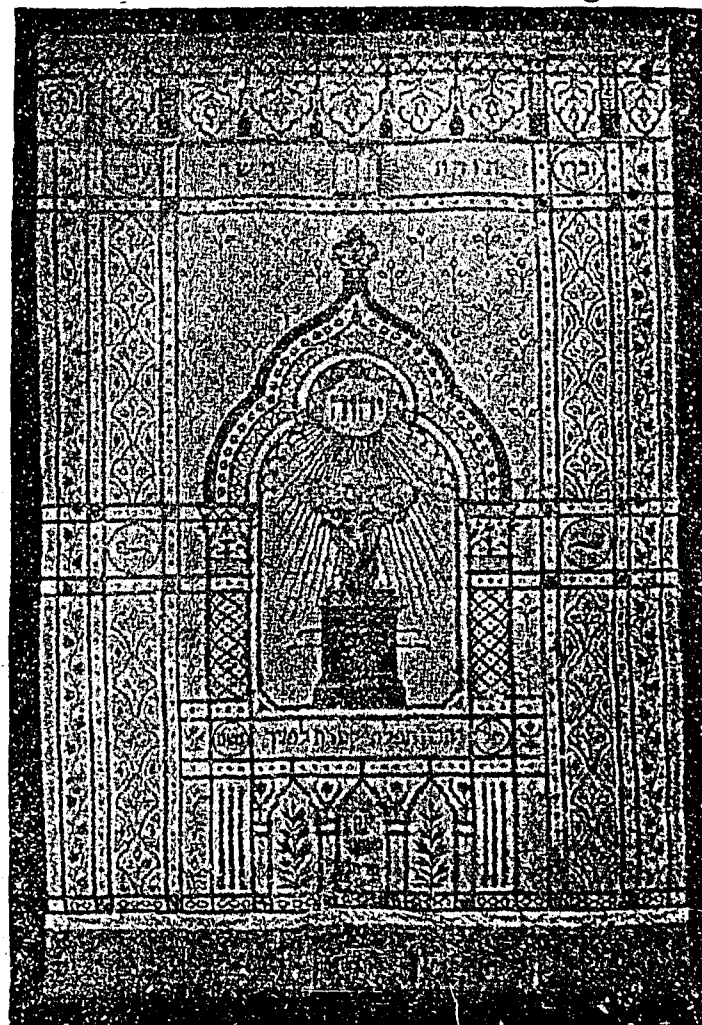
Minták s rajzok, valamint költségvetés ingyen és bérmentve.

A legutóbbi időben szállított cégünk a szegedi, szombathelyi és váci hitközségeknek templomi hímzéseket teljes megelégedésre.

Művészies kivitel, jutányos árak.

תורה TÓRÁK szép írással, dús választékban.

Tóradiszek (כלי קדש) China- és valódi ezüstből igen szép kivitelben és minden más zsidó vallási szertartási cikkek.

Felszentelő függöny a szegedi új templom részére.

KOHN ARNOLD

SIRKÓRAKTÁRA

BUDAPEST, VII., KÁROLY-KÖRUT 15. SZÁM.

SIREMLÉKEK MINDEN ÁR ÉS KIVITELBEN, ÁT-
HELYEZÉSEK EXHUMÁLÁSOKNÁL.

JAVÍTÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

TELEFON: 18-76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

A legnagyobb **alkalmi**
lakásberendezési áruházban

óriási választék és

olcsó árakban

kaphatók mahagóni-, palizander- és citromfabutorok,
régí perzsa szőnyegek, szalonbutorok, bronzsillárok és
díszműtárgyak.

NAGY ZSIGMOND,
Lázár-utca 3.

Saját ház a Bazilika közelében.

Telefon 18-22.

A közelgő ünnepek alkalmára!

Templomi aranyhimzések

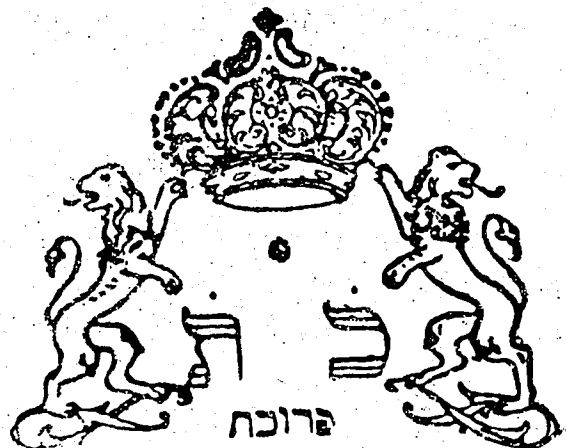
HERZ EMMA

Budapest, IV., Deák Ferenc-utca 17. szám.

Ő cs. és kir. Fensége József Főherceg kamarai szállítója
több rendbeli aranyéremmel kitüntetve.

25 év óta fennálló aranyhímző műterme

ajánlkozik minden-
nemű templomi
himzésekre művé-
sziés kivitelben olcsó
árak mellett. Raj-
zokkal, tervekkel
díjmentesen szolgál.

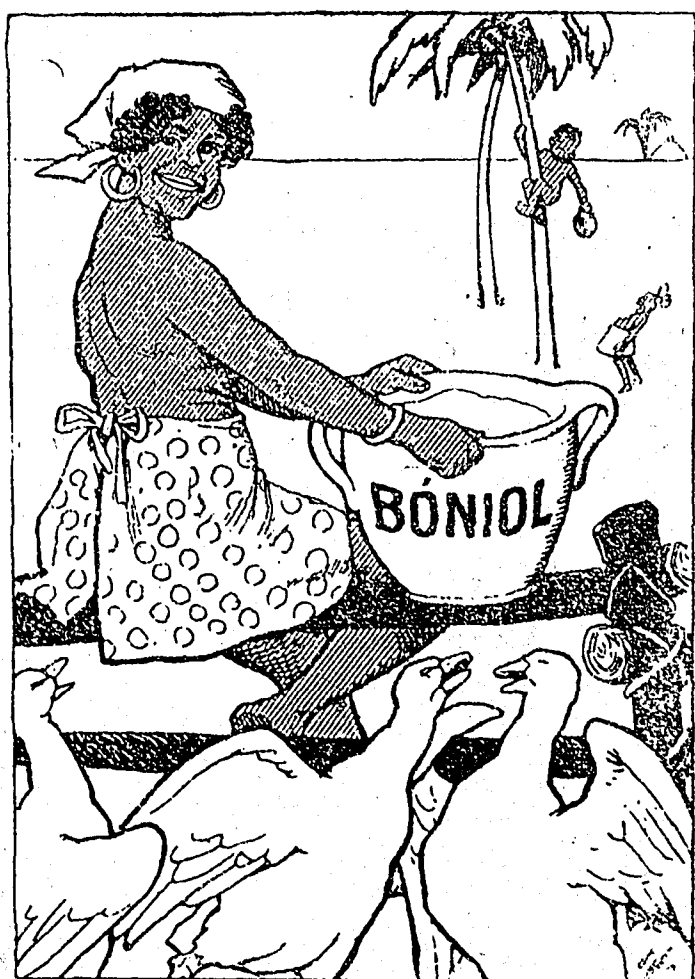

Dr. RENNER vizgyógyintézete
(bejáró betegek számára)

BUDAPEST, VII., Valero-utca 4. sz.

Árak mérsékeltek. — Telefon 555. — Prospektus kívánatra.

Teitelbaum Naftali nyirbátori rabbi úr személyes felügyelete alatt

Bejegyzett védjegy.

BÓNIOL

כַּשֵּׁר kókuszszsirt **כַּשֵּׁר**

saját sajtolásu kókuszolajból
legkitünőbb minőségben szállit az

Első magyar kókuszdió-olajgyár

„Bóni” gyártelep és mezőgazdasági r.-t.

◆ Nyirbátor. ◆

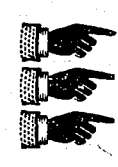
Teabehozatali Társaság

Budapest, V., Akadémia-utca 6. szám.

A kizárólag általunk importált China- és Ceylon-teákból nyert

törmelék-teát

eladjuk: Budapest, V., Akadémia-utca 6. a. levő helyiségeinkben
hétfőtől, november hó 30-tól kezdve, hétfőig, december hó 7-ig,

 tehát csak egy hétig

Törmelék-tea 52. sz.

finom minőségű teából.

1 kgr. vételnél per $\frac{1}{2}$ kgr. 2.40 kor.
4 $\frac{1}{2}$ kgr. „ „ $\frac{1}{2}$ „ 2.30 „
1 láda 25 kgr. „ $\frac{1}{2}$ „ 2.20 „

Kiváló törmelék-tea 54. sz.

csakis a legnemesebb teákból rostálva.

1 kgr. vételnél per $\frac{1}{2}$ kgr. 2.80 kor.
4 $\frac{1}{2}$ kgr. „ „ $\frac{1}{2}$ „ 2.70 „
1 láda 25 kgr. „ $\frac{1}{2}$ „ 2.50 „

A kiváló törmelék az aratás legfinomabb minőségű teáiból van rostálva, teljesen pormentes, legfinomabb pecco-virággal keverve, pompás izü és remek zamatu.

Az összes árak koronaértékben, elvámolva értendők.

Budapesten házhoz szállítva.

Vidékre négy és fél kilogramm vételnél bérmentve, utánvéttel vagy az összeg előzetes beküldése ellenében. — A tea félkilós csomagokban lesz szállítva. — Csomagolás nem számíttatik.

December hó 7-én este 8 óra után a fenti árakon többé nem árusítunk el!

Telefon 114—95.

Telefon 114—95.

Megjegyezzük, hogy mi semminemű reklámot nem csinálunk s csakis fel-
===== halmozódott törmelék-raktárunk indít e kivételes hirdetésre. =====

Templomi arany-himzések פרוכת

**Tóráköpeny, mennye-
zet stb. valódi aranyból.**

Diszes és valóságos művészi
kivitel. Kuláns és lelkiismeretes
üzleti eljárásomat bizonyítják a
budapesti, belgrádi, orsovai, ka-
posvári, kiskőrösi stb. hitközsé-
gek elismerő levelei, a nekik
szállított nagyobb munkáimról.

Nagy választék új vagy
használt

תורה ספרים תורה

Tóradiszek כלי קודש
valódi és chinai ezüst-
ból a legolcsóbb
árban kapható

SCHWARZ IGNÁCZ

könyvkereskedés és zsidó szertartási cikkek
raktárában

Budapest, VI., Király-utca 8.

Mintarajzok bér- és díjmentve.

Étterem ארמון כשר

Elegáns berendezés. — Prompt kiszolgálás. — Mérsékelt
árak. — Izléses ételek. — Kitűnő borok.

Schlesinger Jakab, vendéglős,

Budapest, VII., Kazinczy-utca 51 (a Király-utca közelében)

Elsőrendű rossniti köszönét

TATAI szalonszenet, fűtő- és öntödekocszot, osz-
traui kovácszenet, faszenet helyben zsákokban
és fuvarokban, vidékre bármely állomásra wag-
gonokban **Sugár Vilmos** X., Kőbányai-út 4. szám
szállít: (Józsefvárosi pályaudvar)

TELEFONSZÁMOK: 51-55 és 2-59

Zálogcédulákat

törött arany- vagy ezüstékszert, órákat, drágaköveket, régi
pénzneműt, a legmagasabb áron vesz

KERTÉSZ MÓR, ékszerész, Budapest, VII., Király-utca 85.

NEUMAYER FÜLÖP

üzlethelyiségeit

BUDAPEST, V., Deák Ferenc-tér 1.,
Erzsébet-tér sarok (Kunz J. volt helyiségeiben)
helyezte át.

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű
szőnyegek, függönyök, ágy-, asztal-
terítők, takarók és átvetőkből.

Hazai és egyéb gyártmányok. — Minták és
árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Telefon 11-21.

Füstölthusárugyár

a helybeli rabbinátus felügye-
lete alatt, tehát valóban כשר

Schvarcz Ármin

Budapest, Csányi-utca 10.

ח"ק
**Israelita Szent
Egyetemen figyelmébe!**

Gyázkocsik, kocsifelsze-
relések, lótakarók, toll-
bokréták lovaknak, szolgál-
töltőnyők, himzések és fel-
szerelések.

Tessék árjegyzéket kérni!

Budapesti Gyázkocsi- és Ravatal-Gyár Részv.-társaság
VI., Nagymező-utca 46. szám.

A KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíze hasznos ital étvágyzavaroknál és emésztési
nehézségeknél. A legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. Hat-
hatós szomjcsillapító. Ovszer fertőző betegségek ellen. Orvosi rendelet
szerint egy melegeitett pohárral igyék éhgyomorra.

Kívánatra telítés nélküli töltést is szállít a

Szt. Lukácsfürdő Kutvállalat Budán

(4)

A nőgyülölők.

József Ibn Szabara másik asszonyellenes szatirájának a hőse körülbelül ugyanolyan világkörüutat tett meg, mint a kalandos ephesusi özvegy. Az „ezeregy éj” mesebirodalmából indult ki és úgy látszik, nem volt benne egy csepp antisemitizmus sem. Mert többször megfordult a talmudban és a midrásban és elég jókor megihlette a középkori héber költőket is. A mesét kétségtelenül a legszebben és legművészebben Arany János dolgozta fel az utólérhetetlen bájn „Jóka ördögé”-ben, amelyet bizonyára minden magyar olvasó ismer.

Zsémber asszony Judit, csak az Isten látja,
Mennyit szenved tőle szegény Jóka bátya.
Nincs inyére semmi, szüntelen veszekszik,
Atkozódva kél és szitkozódva fekszik.
Sőt álmában sincsen tőle nyugta,
Azon vészi észre, hogy oldalba rugta.

A tizenkettedik századból való héber feldolgozás természetesen primitívebb. A zsidó Jóka bátya (Ibn Szabara nem adott a szerencsétlen férjnek nevet) szintén megszökik a felesége elől, de nem vár addig, amíg a zsémber Judit beleesik a kutba, hogy kiszöktesse az ott rejtőző „nagy kamasz ördögöt”, hanem mindjárt, ahogy megindul, találkozik az ördöggel, aki elmondja neki, hogy ő is hasonló járatban van. Az ördög is a felesége elől szökik és csakhamar összebarátkozik a zsidó Jóka bajtársával. Az ördög megígéri, hogy belebujik egy királyleányba és csak akkor fog kimenni belőle, ha a szegény Jóka szolítja majd fel erre. Jóka természetesen sok pénzt fog így szerezni.

Ura lett azonnal szavának az ördög,
Tövises szekéren sebesen elgörgött,
Meg sem áll, ameddig egy bolha képébe,
A királylánynak be nem butt fülébe.

Arany Jánosnál csak másodszor nem akar az ördög szótfogadni Jókának, József Ibn Szabaránál már első ízben is megszegi az ígértét. A zsidó Jóka is jelentkezik, hogy meggyógyítja a királyleányt, de minthogy „együgyűnek látszik”, lelkére kötik, hogy életével fizeti meg, ha a gyógyítás nem sikerül. Az ördög azonban elfelejtette ígértét és sehogysem hajlandó távozni a fényes királyi palotából. Már vesztőhelyre viszik a szegény Jókát, midőn hirtelen egy gondolat villan meg az agyában. Kéri a királyt, hogy engedjen még egy próbát. Az udvaron ezer trombitás és dobos óriási zajt csap és Jóka befut az ördöghöz és lihegve kiáltja „Jön a feleséged!” (Aranynál Jóka felesége elől szökik a sátán). Az ördög erre úgy elillan, hogy

Vissza se nézett, míg pokolba jutva,
El nem rejtezik egy kályhafűtő lyukba.

A nem zsidó Jókák megkapják jutalmul a bájos királyleány kezét, a zsidó Jóka azonban nem veheti el egy pogány király leányát és meglegszik ezer forintnyi tisztességes honoráriummal.

Körülbelül ugyanebben az időben kezdte ki az asszonyokat egy másik héber arab nőgyülölő is: *Izsák Ibn Szahula*. Az „Ösi mesék” között, ebben az érdekes naiv műben, ahol a kecskék, a kosok és a tehenek asztronómiai, geográfiai és fizikai problémákat vitatnak meg, elmeséli „okulás céljából” egy jámbor ember történetét, aki minden hajnalban felkelt és elment a templomba zsoltárokat mormolni és e közben otthon a felesége egy lovaggal mulatott. Ibn Szahula *illusztrációkat* is készített a művéhez. A rajzok a hagada illusztrációira emlékeztetnek, de minthogy régibek a szerajevói hagadánál is, még esetlenebbek és még primitívebbek. Az említett meséhez pl. négy rajzot állított össze. Az egyes rajzok rimes héber feliratai a következők:

- I. Kép az asszonyról, amint öleli kedvesét
És csókolja szeretőjét.
- II. A jámbor férfiü gyönyörködik feleségébe,
Aki ott áll mellette.
- III. A céda asszony elszökik szeretőjével,
Ölében a szerelem tüzével.
- IV. A jámbor férj sir, nagyok a sóhajai
És nagyok a szarvai.

Roszsabb verseket és rimeket már lehetetlen esinálni. De nagyon illenek az illusztrációk hangulatához. Az utolsó képen üres szobában ül a jámbor férfiü, összekulesolt kezekkel és rettenetes buta arcot vágva. Előtte kerek asztal és rajta egy árva kés és villa. Egyéb semmi. Szóval, úgy látszik, hogy a jámbor férfiü is azt gondolja magában, amint a szegény Jóka bátya:

Ne az asszonyt nézted volna magát,
Hanem a kezében ételes fazekát!

Ezt az egész mesét pedig azért mondotta el a kecske a kosnak, hogy „okuljon rajta és a bűnbánat útjára térjen”. Aminthogy ebben az időben mindent csak azért mondtak el a költők, hogy okuljanak rajta. A l'art pour l'art elve még Alcharizinál sem érvényesül.

Alcharizi, aki szintén ebben az időben élt, más irányban szerezte érdemeit, de ő sem maradt adósa az asszonyoknak. Hatodik makámája hasonmása Ibn Sabbatai „Nőgyülölő”-jének. Itt is foglalkozik Cheber a kenita: hogy ne beszéljenek neki házasságról sem ébren, sem álmában, mert szent esküt tett, hogy asszony hálójába többé nem esik. Csakhogy itt ez a fogadkozás már okozat, míg Ibn Sabbatainál kiinduló pont. Cheber elmeséli az ezrachita Hémannak házassága történetét, ami körülbelül azonos a nőgyülölő Zerach furesa históriájával. A negyvenedik makámában vitatkozik a férfi és a nő, hogy melyikük a fontosabb személy a világon. Az utolsó szó a férfinak, ami érthető, ha tudjuk, hogy Alcharizinek nem volt felesége. A férfi arra a konklúzióra jut, hogy az asszony veszedelmes, de szükséges rossz. Alantos voltát az Isten is dokumentálta. Először azzal, hogy a férfi oldalbordájából teremtette, amivel jelezni akarta, hogy az asszony csak alárendelt része a férfinak. Másodszor, hogy csak a férfiakat ajándékozta meg a Tóra legtöbb parancsaival, míg az asszonyokat nem tartotta ilyen magasabbrendű ajándékokra méltóknak. A talmud szerint tudvalevőleg az asszonyok fel vannak mentve mindama vallási gyakorlatok alól, amelyek bizonyos időhöz vannak kötve.

Ezt a motívumot néhány évtizeddel később átvette az arles-i *Kalonymos ben Kalonymos*, aki szatirikus könyvében szintén az asszonyok ellen fordul, de talán a sok bibliai és rabbinikus vallási tétel ellen is. Manuello barátja azt kívánja, hogy bár asszony volna és fel volna mentve a sok vallási tilalom alól. És így imádkozik:

Oh, nagyhatalmu Isten fönt az égbe,
Ki annyi csodát vittél egykor végbe:
Zöld erdőlombbá vált a máglyaláng
És benne sétált jámbor ösatyánk,
Sóoszloppá lett a kíváncsi asszony,
Hogy társainak okulást fakasszon . . .
A tenger vize vérré változott,
Vad mérges kigyóvá a csodabot,
Emésztő fekély lett a szálló pernye,
A porból — apró mászók százezerje,
Oh Isten! tégy velem is ily csodát,
Es nővé változtass, oh, engem át!
Hadd hulljon vállamról a férfi terhe,
Hadd ébredjek már én is kényelemre . . .
Meguntam rég a fáradt életet,
Ah asszony lenni . . . oh, mi szép lehet! . . .

De oh, hiába minden könyörgésem,
Ha fohászommal mostanáig késtem . . .

A szörnyű baj már testemen ragadt,
Ha le is roskadok a bu alatt.
Hiába zugolódok kérve, sirva,
Az én sebemnek nincsen balzsamirja.
El kell viselnem szép türelmesen,
És nem lehet bizony remélni sem . . .
Csak egyetlen egy gondolat vigasztal:
Az Ur akarta kegyes szent malasztal,
Kinek ha felemel vagy porba ránt,
Mi mélyen hálát adunk egyaránt . . .
És én is — bár szívem a bánat lepte,
Csak elmormolom halkán reggelente:
„Oh dicsértessék, Isten, szent neved,
Hogy nem alkottál nővé engemet! . . .“

Kalonymos temperamentumosabb barátja *Manuello*, aki a legmagasabbra emelkedett ki ebből az egész körből, még érzékenyebben csipkedte meg az asszonyokat. Verses könyvében, amely természetesen egész más szempontból érdemel méltatást, van egy szonett, amely az ephesusi özvegy meséjén is tultesz és amely talán a legcinikusabb, amit valaha héberül irtak. Egy menyecskének, aki házassága második esztendejét éli az urával, a következő ledér panaszt adja az ajkaira:

Két éve már, hogy boldogit szerelme,
Két éve már és ő még mindig él!
Bár sujtaná le villám vagy acél,
Szép özvegy volnék s bájam újra kelne.

Oh halál! hivlak hozzá esdekelve,
Uj szenvedélyért lángol, forr a vér,
Örökké egynél, egynél, oh mit ér!
Uj nászra vágyom, uj, nagy szerelenre.

Boldog barátném! Oh boldog s merész!
Hogy irigyellek! Oh majd meghalok!
Évenként temetsz és férjet cserélsz.

Évenként gyászolsz: „Jó férjem halott!“
És boldog szemed uj egekbe néz
És irigyelnek nők és angyalok.

De Manuello fejedelmi bőkezűséggel adott kárpótlást a nőknek ezért a nem éppen finom támadásért. Hiszen ő volt az Énekek Éneke óta az első héber költő, aki igazi eleven nőt festett. Eleven, forró vérű modellek után festett olykor fél-, de legtöbbször egész aktokat. A nőnek sokszor mindig, akár bókolkak neki, akár sértegetik. A fő, hogy csak törődjenek vele. És Manuello igen sokat törődött. Többet még, mint az *epigonoknak* megbélyegzett társaság többi tagjai.

Manuello után újra eltűnt a nő a héber költészet horizontjáról. És ha ezután itt-ott felbukkant, már csak kabballisztikus mély fátyolba burkolva jelent meg. Mint szimboluma Izrael gyülekezetének, aki keresi régi kedvesét, Istent. Vagy mint jelképe az Istenség *anyai* principiumának, amely egyesülni akar az Istenség *atyai* principiumával, hogy létrejöjjön az új és tökéletes világ.

Patai József.

(Vége.)

REGÉNY.

(4)

A mécs mellett.

Irta: **Ujvári Péter.**

III.

Délre harangoztak, mikor Berele elkészönt, de azért még nem ment haza. A gügyühöz sietett, hogy megbeszélje vele a vőlegényfogadás részleteit.

Reb Ure a fekete retket hámozta éppen, a felesége vöröshagymát és májmaradékot aprított a kemény tojás-hoz. Közöttük ült felpárnázott gólyalábu széken Áronka, a család szemefénye. Áronka vörös volt, egyebekben pedig valóságos angyal.

— Sikerült gyerek ez az édes angyal, mi? — mosolygott a hosszú Genendl Berele felé, mikor az a szokásos köszöntések után a diványra ült.

Az édes angyal valóban imádandó volt. Kis öklét hol az apja felé tolta, hol az anyja felé és hol az aprított hagymába markolt bele, hol pedig a fűrtösre göndörödő retek-hajba és csinált a kettőből a maga izlése szerint való keveréket.

— Nu, hát mit szól ehhez az okossághoz? — kérkedett a hosszú Genendl és nevetett. Reb Ure is nevetett, reb Berele is nevetett, mert hiszen kellett is nevetni ezen az ötletességen, csak Pinchesz Jude Kleinmann nem nevetett. A szegény kis bócherlinak összeszorult a szíve meg a torka, mert ő nem szerette a hagymás tojást retek-hajjal. Azután ott kujtorgott körülötte a család két idősebb hajtása: Dávidka és Mojsika és enyelegtek vele. Mojsika a háta mögé került és szépen, csöndesen a földre lapította magát. Dávidka pedig hirtelen fordulással elébe pöndörödött, kimeresztette a szemét és elordította magát:

— Hu!

Pinchesz Jude Kleinmann félénk kis bócherli volt, a légyzümmögéstől is megijedt szegény, hát hogyne ijedt volna meg, mikor rátört ez az akasztani való szüindian. Bizony megijedt szegény és ijedtében hátraugrott, azután zsupsz! Mojsikára zuhant, Dávidka meg ő reá. Mojsika másképpen gondolta el a mulatságot és nem úgy, hogy a bócher éppen a gyomrára zuhan; Dávidka sem gondolt arra, hogy a bócher zuhantában fölfelé veti a lábait és a csizmasarok éppen az orrához ütődik. Mojsika emígyen megcsalódván, bögni kezdett a bócher alatt, Dávidka meg a hasán ordított:

— Mama, a bócher rug!

Nagy sor volt, amíg az apai tekintély helyre tudta állítani a megzavart békességet. A békét helyreállította, de a tekintélye fájdalmas sérelmeket szenvedett az interveniálás közben. Mert mikor a hosszú Genendl csemetéinek magamegfeledkezését látta, kitört belőle a keserűség:

— Lássá, reb Berele, ilyen az én életem.

— Nono, nem kell még ezért kétségbeesni — csititgatta az ura.

— Nem kell, ugy-e? Neked nem is kell. Szeretném tudni, hogy te miért esnél kétségbe? Talán van okod rá? Hát mit szól ehhez, reb Berele? Még ő akar kétségbeesni. Ez az ordináré ember.

— Genendl!

— Hallgass! Talán finom ember vagy? Egy semmi vagy, egy mészáros vagy. És ugy kell nekem. Mindenki megérdemli a maga poklát, én is megérdemlem. Miért mentem hozzád? Nem voltam én akárki. A tizedik nagyapám is lamden (tudós) volt. Az apám, reb Berele, hiszen tudja,

A magyar-zsidó irodalom szenzációja:
Ujvári Péter regénye,

Íz új keresztény

a napokban megjelenik. — **Ára 3 korona.** —
Kapható szerző lakásán: **VIII., Práter-utca 19, I.**

Szerző ezúton kéri a gyűjtőívek tulajdonosait, hogy az íveket lakására **minél előbb** juttassák el.

ki volt? Egy nagy ember volt, reb Berele, mondom magának. Nem is volt ember, hanem egy angyal és Naszvadon paszkener¹ volt. És én ennek a proosztak-niak² lettem a felesége. És van most egy tönkre tett szombatom.

— No, hallja Genendl, — szólt Berele mosolyogva — és ezt mondja maga egy tönkretett szombatnak? Mikor ilyen vagdalt tojás van.

A hosszú Genendlnek felragyogott az arca:

— Elhiszem, reb Berele, elhiszem. Én az anyám-tól tanultam és ha én csinálom tojást, az aztán tojás. Mi, reb Ure?

Reb Ure kezdett lélekzethez jutni.

— Tojás? Az nem is tojás. Az valóságos manna.

Genendl elfelejtette előbbeni haragját, könyökével megbökte Berelét és csak úgy a foga közül suttozta neki:

— E smekediger mens. Mi? Er iz nor e hacev,³ de a lelke olyan, mint egy szenté.

Aztán az urához fordult:

— Ebédeljünk, reb Ure, reb Berele meg fog bocsátani.

Reb Berele megbocsátott. Egyenkint mentek a mosdótálhoz és megmosták a kezüket, aztán asztalhoz ültek. Reb Ure az asztalfőn, mellette jobbról Genendl. Közte és a bócher közé ültették Áronkát, az angyalt. A két fiu a másik oldalon ült.

Áronka is kapott a tojásból és a sárga pépet szépen felkenegette a fehér abroszra. Egy maroknyit pedig a bócher tányérjába hajított.

— Ne, ne — gőgicsélte jószíviuen.

— Mondom, hogy egy angyal, — kevélykedett Genendl — nézze, reb Berele, hogy etetné a bóchert.

Aztán behozták a ricset-et. Finom ricset volt. Volt abban liba hátulja, combja, volt benne töltött nyak és a nagyszemű dara közt pironkodott egy pár szem török bab.

Genendl előbb az urának osztott, aztán a bocher-nek. Ennek adta a hosszú combot.

— Nekem comb kell — sivalkodott Dávidka.

— Bócher, adj a combot — intett Genendl.

— Nekem nem kell a bócher combja. Nekem más comb kell.

Adtak neki más combot. Ezt megette és a csontot az asztal alá hajította.

— Te haszontalan, — szidta az anyja — az asztal alá dobják a csontot?

— Hát hová tegyem?

— Akárhová!

Dávidka az asztal alá bujt, fölvette a csontot és megcsipte Pinchesz Jude vékony lába szarát.

— A bócher rug! — ordított aztán, előbujt az asztal alul és a bócher tányérjába rakta a csontot.

— Csak tanítani kell, — szólt az anyja önelégülten — mindjárt olyan illedelmes, mint egy grófi gyerek.

Mikor a familia éhsége valamennyire lecsillapult, Berele a maga dolgára fordította a beszédet.

— Hát, mit gondolsz, reb Ure, eljön holnap?

— Már hogyne jönne.

— Kiről beszéltek? — kérdezte Genendl.

— A Fégele vőlegényéről — világosította fel Berele.

— Az Isten áldja meg, reb Berele, hát megbolondult maga? Hát csakugyan férjhez adja?

— Hát olyan nagy bolondság ez?

— Az hát, mikor az ember egy koldusból kettőt csinál.

— Miért lennének koldusok? Az egy finom bócher, akit reb Ure beszél.

— Gondolom, hogy milyen finom bócher. Ugyan micsoda finomság lehet rajta. Ha valaki finom bócher, az pénzt akar. Azt hiszi talán, hogy az apám nem szívesebben adott volna engem egy bócherhez? Azt hiszi, hogy engem mészárosnak neveltek? Nem neveltek engem mészárosnak. Sohsem volt a mi családukban mészáros.

Reb Ure attól félt, hogy megint kitör Genendlből a keserűség és sietett a Fégele mennyasszonyságára visszatéríteni a beszédet.

— Fégele szerencsét csinál.

— Ugy? És ki az a bócher? Te nem is beszéltél nekem erről.

— Tapolcsányi bócher? Igen finom bócher.

— Friedländerék is onnan hoznak egy bóchert a lányuknak.

— Ott vannak most a jó bócherek.

— Friedländeréknél hétfőn lesz az eljegyzés.

— Igen, — erősítette meg Berele — nálam meg vasárnap. Mindjárt, ahogy a vőlegény a vasuton megérkezik. Hát, ugy-e, reb Ure, kijössz velem az állomáshoz?

— Hogyne! hogyne! — igérte reb Ure és csak úgy ragyogott az arca a vidámságtól.

— Tudod, mert én nem ismerném meg — magyarázta reb Berele.

— Persze, persze.

— Hát megegyeztünk?

— Meg. Hanem tudod, mire gondoltam? Arra gondoltam, hogy jó lenne talán megkérni valami előkelő embert is, hogy a fogadásra a vasuthoz jöjjön. Tudod, mégis, olyan finom bócher...

Berele azt mondotta rá, hogy az bizony jó lenne és Ure magára vállalta, hogy majd kerít ő valakit erre az emberséges szerepre.

Mikor azután Berele másnap este kiment az állomáshoz, ott látta a gazdag Friedländeret. Ejnye, no, gondolta, hogy éppen ezt hívta reb Ure, a legnagyobb ellenségét. Körülnézett reb Ure után, de azt nem látta sehol sem. Oda ment hát Friedländerhez:

— Sén fűn Ihnen, Herr von Friedländer — hálálkodott.

Friedländer nagy szemeket meresztett. Nem tudta megérteni, micsoda dolgát dicséri ez a Beer.

— Nu, — világosította fel Berele — azt gondolom, hogy szép a vőlegény miatt.

— Hogyne jöttem volna ki — háritotta el magáról Friedländer a dicséretet.

Berele igazat adott neki. És haszontalan embernek káromolta magát, amiért erről az emberről valamikor kicsinylőleg nyilatkozott. És nem mozdult el mellőle, amíg a vonat meg nem érkezett. De még aztán is az oldala mellett maradt. Sőt a kocsihoz is elkísérte.

Itt aztán mély megindultság vett erőt rajta, mikor a kocsiból kiszállt egy szép szál ember és Friedländer megölelte, mintha csak a fia volna. Berele nem merte megölelni. Nagyon szép kabát volt a bócheren. Csak kezét nyújtott neki:

— Solem léchem.

És bemutatta magát, hogy ő a Berele Beer.

Friedländer olyan hegyes tekintetet vetett rá, hogy csaknem átdőfte vele. Nem tudta kitalálni, mit akar ez az ember. Attól félt, hogy még a kocsijára is fölkérdz-kedik. Azért ridegen kérdezte tőle:

— Gyalogosan jött?

¹ Sakter-féle.

² Közönséges, tudatlan ember.

³ Igaz, hogy csak mészáros.

— Nem, Herr von Friedländer. Kocsin jöttem.

— Nohát, akkor mindenki a maga kocsiján megy.

Berele ezen megütődött egy kicsit, de azért belet nyugodott. Azt gondolta, így illendőbb. Később majd hozzájuk kíséri.

Berele felkapaszkodott a kocsijára és haza hajtatott.

A tiszta szoba tele volt vendégekkel. A pap is ott volt, Eskelesz is ott volt és ott volt az egész fiatalság. Esztiike elküldte az ezüst karos gyertyatartókat szép, színes gyertyákkal. Mások hoztak porcellán-csészéket, metszett poharakat, gyümölcstartókat, tálakat, hogy a menyasszonynak ne legyen oka szégyenkezni a szegénységük miatt.

— Hol a vőlegény? — ostromolták meg Berelet, mikor a szobába toppant.

— Itt lesz, mindjárt itt lesz — ujságolta és dörögölte a kezét a nagy gyönyörűségtől.

Bruchele hozzá furakodott:

— Milyen ember?

— Nagyszerű ember — dicsekedett Berele hangosan. — Rebe, olyan bóchert kapunk, hogy no.

A lányok körülvették Fégelét és halkán nevetgéltek. Esztiike a kezét szorongatta, mintha bátorítani akarta volna.

— Fégele, — kérdezte Entwéder Pepi a menyasszony-jelölttől — nem szégyelled magadat? Én szégyelném magamat.

— Hallod, — szólt erre Roschnitz Záli — mit szégyelje magát? Az éppenséggel nem szép, ha egy hölgy szégyelli magát. Egy művelt hölgy nem szégyelli magát. Tegnap eljött hozzánk a segédjegyző szívat vásárolni és azt kérdezte tőlem:

— Parlevu franszé, madmoazell?

És én azt mondtam neki:

— Oui, monsziór — és nem szégyeltem magamat.

A férfiak persze másról beszéltek. Egy-kettő a boros-üvegekre kacsintott, de arról szó sem lehetett, hogy ihassanak, mielőtt a vőlegény megérkezik. Hát vártak előbb türelmesen, aztán türelmetlenül. Elmúlt egy óra, aztán elmúlt kettő és a vőlegény még mindig nem jött.

A szegény Bruchelenak még a lelke is reszketett. Rosszat sejtett. Hátha megbokrosodtak a lovak és a kocsi felborult. Vagy ha más baj érte. Mert ez az elmaradása nem természetes dolog. Ez a szótalan aggodalom elharapózott a vendégek is és a rebe úgy takargatta ezt a kínos türelmetlenséget, hogy bibliai magyarázatokkal tartotta az embereket.

— Nem mennél érte? — kérdezte Bruchele suttozva az urától.

— De megyek.

És bocsánatot kérve a vendégektől, elment.

Esztiike, aki csak olyan kényelmetlennek érezte a helyzetet, mint a többi, nem mozdult el Fégele mellől, aki percről-percre sápadtabb lett. Valósággal kábítottta az édes beszédével. Így lesz, úgy lesz, mesélgetett neki.

— Fehér ruhában kell esküdnöd, Fégele. Szép, fehér ruhában. De szép menyasszony leszel! És a hajadban koszoru lesz. Jaj, de boldog leszel!

Egyszer aztán megnyílt az ajtó. Berele visszaért. Minden szem rajta csüngött. És mindenki láthatta, hogy a pirosposzgás arca fakó, mint a hamu. Kérdésre nyílt meg mindegyiknek a szája, de senki sem kérdezett.

Berele pedig nehézkes léptekkel odament az asztalhoz, megnyálazta az ujjait és egymásután elfojtatta az ezüst karos gyertyatartókban a gyertyákat.

— Nincs eljegyzés — nyögte alig hallhatóan. — Bolonddá tett a zshivány.

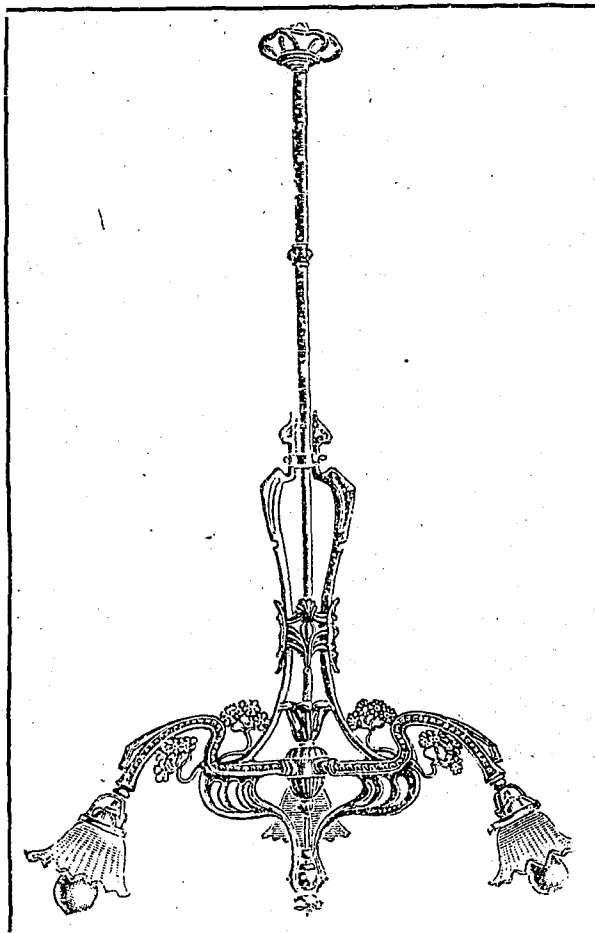
És egy székre roskadt. Ökleit ráfektette az asztalra, forró homlokát pedig ökleire nyomta. És úgy sirt. Az emberek csöndesen elkészöntek.

(Folyt. köv.)

== Ezredéves országos kiállítás: diszoklevél. ==

Magyar fém- és lámpaárugyár részvénytársaság

Budapest—Kőbánya.

Petroleum-lámpák

a legegyszerűbb kivitelű a legpazarabbig.

**Szesz-lámpák
Auer-égőre.**

∴ Légszesz- és ∴
villamos csillárok.

Fém- és diszműtárgyak.

Valódi király-olaj

a legjobb
biztonsági petroleum.

Raktárak: Budapesten:
II., Szilágyi
Dezső-tér 3; V., Gizella-
tér 1; VI., Teréz-körut
és Király-utca sarkán;
VIII., Üllői-ut 2, Kálvin-
tér sarkán; X., Jász-
berényi-ut. **Pozsony:**

Lőrincapu-u. Kolozsvár: Mátyás király-tér 3. Debrecen: Simonffy-u.

XXVII. magyar királyi

jótekonycélú államsorsjáték.

Ezen sorsjáték remélhető tiszta jövedelme közhasznú és jótékony célokra fog fordíttatni. Ezen sorsjátéknak 11969 nyereménye 365,000 K. összegben készpénzben.

Főnyeremény 150,000 Korona,

továbbá

1 főnyeremény	20,000 kor.	10 nyeremény à 1000 kor.
1 " "	10,000 " "	150 " " 100 " "
1 " "	5,000 " "	300 " " 50 " "
5 " "	2,000 " "	1500 " " 20 " "
		10000 " " 10 " "

Huzás visszavonhatatlanul 1908. év decz. hó 30-án.

Egy sorsjegy ára 4 korona.

Sorsjegyek kaphatók a magyar kir. lottójövedéki igazgatóságnál Budapesten (Vámpalota), valamennyi posta-, adó-, vám- és sóhivatalnál, az összes vasúti állomásokon s a legtöbb dohánytözsdében és váltótüzletben.

Magy. kir. Lottójövedéki igazgatóság.

Elegáns כשר vendéglő

a nyáron át kerthelyiséggel.

Ujonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — kitűnő italok. — Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárattal diszes szalon.

**NEIGER J. BUDAPEST, VI.,
TERÉZ-KÖRUT 4.**